

Rovviltnemnda region 4
Østfold, Akershus og Oslo

Forvaltningsplan for rovvilt i region 4

November 2021

Forord

Skrives av nemndsleder etter at forvaltningsplanen har vært på høring.

Forsidefoto og foto side 2: JLK Foto

Innhold

Innledning	4
Rammer for rovviltforvaltningen	6
Politisk bakgrunn og føringer	6
Bestandsmål	9
Roller i den regionale rovviltforvaltningen	9
Fellingsregimer	11
Bestandsnivå og uttak av rovvilt	13
Beitebruk	16
Beiteområdene i regionen og organisert beitebruk	17
Forebyggende tiltak mot rovviltskader og konfliktdependende tiltak	19
Tap av sau på beite	21
Rovvilt og andre samfunnsinteresser	25
Mål for forvaltningen	27
Strategier og tiltak	28
Geografisk differensiering og forvaltningsområder	28
Overordnede strategier	28
Ulvesonen	31
Samordning av økonomiske virkemidler	33
Forvaltning av ulv, felles retningslinjer mellom region 4. og 5. (Hedmark)	35
Ulvesone og beitebruk	36
Kommunikasjon og nemndsarbeid	36
Kunnskapsbehov	37

Innledning

I 2004 ble den regionale rovviltforvaltningen lagt til åtte regionale rovviltnemnder og med hver sin forvaltningsregion. Rovviltregion 4 består av de tidligere fylkene Østfold og Akershus, i tillegg til Oslo, kommunene Jevnaker og Lunner og de tidligere kommunene Røyken og Hurum som ble lagt til Viken i forbindelse med regionreformen.

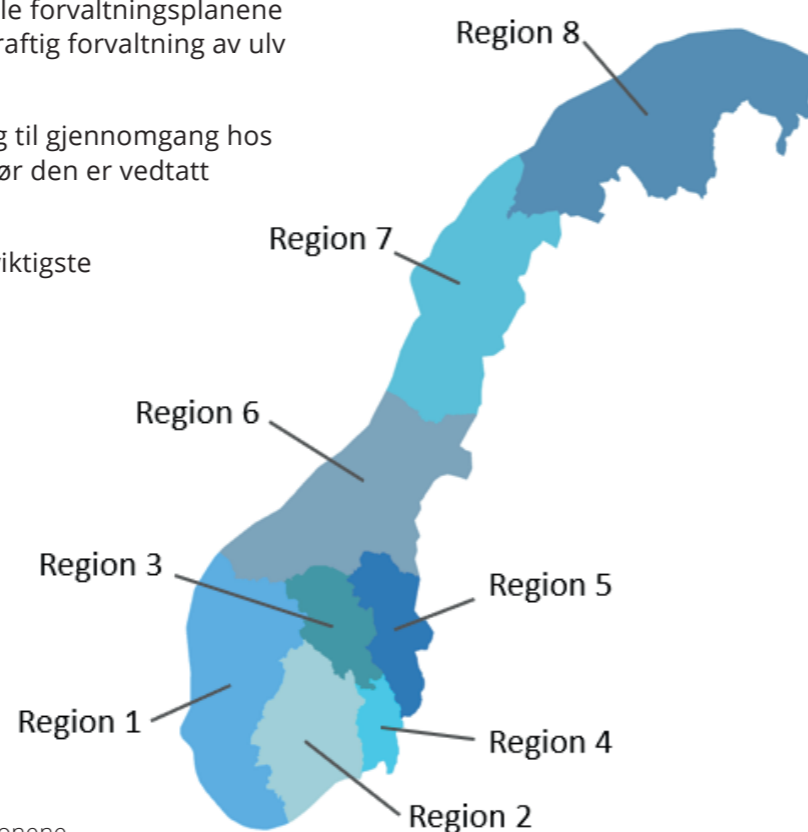
Rovviltnemnda er et statlig viltorgan og har hovedansvaret for å gjennomføre vedtatt nasjonal rovviltpolitikk i forvaltningen av gaupe, jerv, bjørn og ulv innenfor sin forvaltningsregion. De skal også ivareta formålet med rovviltforskriften som er å sikre en bærekraftig forvaltning av rovviltartene, og innenfor en slik ramme også ivareta hensyn til næringsutøvelse og andre samfunnsinteresser. Statsforvalteren i Oslo og Viken er sekretariat for rovviltnemnda i region 4.

Rovviltnemndene oppnevnes av Klima- og miljødepartementet etter forslag fra fylkestingene. Oppnevningsperioden er fire år og følger valgperioden for fylkestinget og Sametinget. Alle medlemmer av nemnda er politikere som skal ha fast plass i fylkestinget og eventuelt fast plass i fylkesutvalget dersom slik finnes. Fire av medlemmene kommer fra Viken fylkeskommune og en fra Oslo. Rovviltnemnda velger selv leder. Medlemmene av nemnda er personlig oppnevnt og representerer ikke sitt politiske parti i arbeidet i rovviltnemnda. Det er også oppnevnt personlig vara for hvert nemndsmedlem. For å se medlemmer av rovviltnemnda, se www.rovviltnemnd.no.

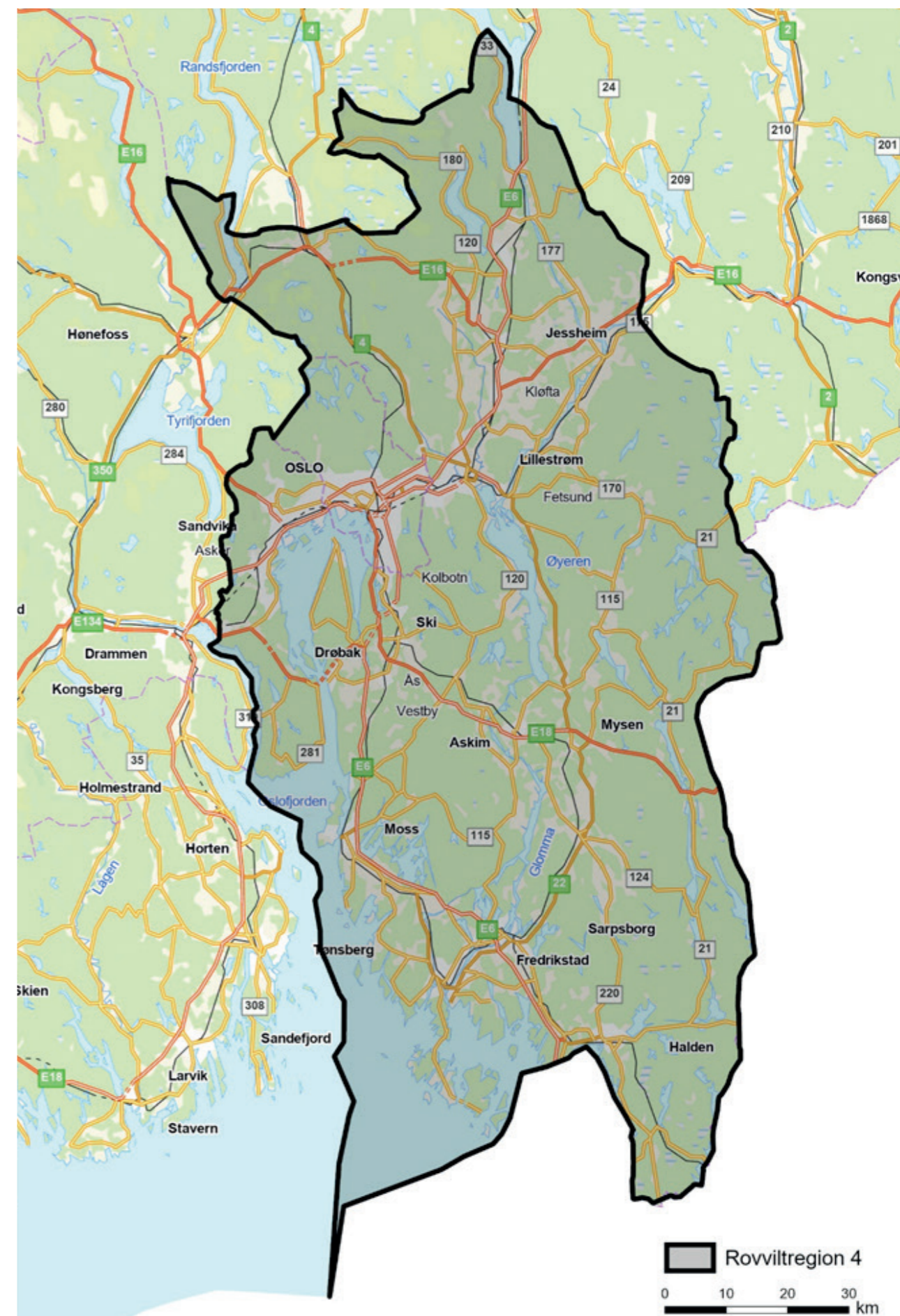
Rovviltnemndas overordnede prioriteringer og føringer skal komme frem av denne forvaltningsplanen og det skal her også synliggjøres en geografisk differensiert forvaltning. For region 4 og 5 skal de regionale forvaltningsplanene samordnes for å sikre en helhetlig og bærekraftig forvaltning av ulv med lavest mulige tap og konflikter.

Godkjent plan har vært på offentlig høring og til gjennomgang hos Landbruksdirektoratet og Miljødirektoratet før den er vedtatt av rovviltnemnden.

Gjennom planen er det lenket direkte til de viktigste lover, forskrifter, politiske forarbeider og andre relevante kilder.

Kart over rovviltregionene.

Rammer for rovviltforvaltningen

Lover og forskrifter danner det rettslige grunnlaget for forvaltning av de store rovdyra, samtidig som det er viktig å kjenne til de politiske føringene og intensjonene bak rovviltforvaltningen. I dette kapittelet kan du lese mer om dette og om de ulike aktørene i rovviltforvaltningen og deres roller.

Politisk bakgrunn og føringer

Stortinget fastsatte gjennom behandling av stortingsmeldingen om rovvilt i norsk natur i 2004 ([St. meld. nr. 15 \(2003-2004\)](#)) rammene for en ny rovviltpolitikk. Det ble bestemt at rovviltnemndene skulle opprettes og landet ble delt inn i åtte rovviltregioner.

Målet med den nye rovviltpolitikken var å sikre økt forutsigbarhet og gi økt lokal innflytelse i forvaltningen samtidig som overlevelsen til rovviltet ikke skal trues. I [representantforslag 163 S \(2010-2011\)](#), eller bedre kjent som rovviltforliket av 2011, viser forlikspartene til "den todelte målsettingen fra rovviltforliket i 2004, og at utfordringen ligger å ivareta begge deler uten at konflikten mellom dem blir større enn nødvendig". Videre pekes det på at "rovdyrforvaltningen må baseres på en politikk der hensynet til å sikre overlevelse til alle de store rovviltartene i norsk natur må kombineres med en forvaltning som totalt sett bidrar til å dempe konfliktene og motvirke utrygghet innenfor den todelte målsettingen". Det understrekes også at den regionale myndigheten i rovviltforvaltningen skal styrkes. Dette skal skje blant annet ved at forvaltningskompetansen hos rovviltnemndene skal styrkes, og kapasiteten hos sekretariatene økes. Videre oppfordres kommunene til å ha kompetanse i rovdyrspørsmål, og beitenæring og lokalbefolkning for øvrig skal involveres mer aktivt i bestandsregistrering av rovvilt.

Det er en hovedmålsetting i Norge å opprettholde naturens produktivitet og artsrikdom, herunder for rovviltartene. Målsettingen er nedfelt både i norsk lovgivning, der naturmangfoldloven er den mest sentrale, og i internasjonale konvensjoner som er ratifisert av Norge. Den viktigste konvensjonen som direkte berører rovvilt er Bernkonvensjonen, som Norge ratifiserte i 1986. Konvensjonen inneholder blant annet krav til bevaring av artene gaupe, jerv, brunbjørn, ulv og kongeørn, og hvilke minsteforpliktelser Norge har i arbeidet med å ta vare på disse artene. Med dette som grunnlag har et flertall på Stortinget, gjennom sin behandling av tre stortingsmeldinger om rovvilt og en om ulv, gitt sin tilslutning til å ha bestander av store rovdyr i Norge. Samtidig har Stortinget gitt sin tilslutning til en rovviltpolitikk som sikrer at allsidig bruk av utmarka kan opprettholdes, herunder utnytting av utmarksressurser. Rovviltpolitikken har altså en todelt målsetning, noe som også ble presisert da Stortinget behandlet den siste rovviltmeldingen med tilhørende innstilling ([St. Innst. nr. 174](#), s. 7):

"Komiteen vil understreke at den todelte målsettingen skal opprettholdes, og mener at det fortsatt skal være mulig med levedyktig næringsvirksomhet i landbruket i områder med rovvilt. Komiteen mener det må legges opp til en forvaltning av de fire store rovdyrene som gjør det mulig fortsatt å drive med småfehold i områder med rovdyr."

For å nå den todelte målsettingen er det lagt vekt på at forvaltningen av rovvilt skal være differensiert, det vil si at hensynet til rovvilt og beitebruk/andre utmarksinteresser vektlegges forskjellig i ulike områder. Dette innebærer at bruken av ulike tiltak og virkemidler må legges opp på en måte som så langt det er mulig differensierer mellom de ulike interessene i ulike geografiske områder. Nasjonalt er dette fulgt opp ved å fordele måltallene for antall ynglinger til ulike regioner, avgrense et område i landet hvor det ønskes familiegrupper av ulv (region 4 og 5) og fastsette deler landet av hvor det ikke er ønskelig med etablering av ynglende bestander av noen av de fire store rovviltartene (region 1 på Vestlandet).

Regjeringen la i mars 2016 fram en stortingsmelding om forvaltning av ulv – [Meld. St. 21 \(2015-2016\) Ulv i norsk natur](#). Meldingen ble behandlet i Stortinget 6. juni samme år med grunnlag i [Innst. 330 S \(2015-2016\)](#). Vedtak om endringer i ulvesonens utstrekning og bestandsmålet for ulv ble fulgt opp av Klima- og miljødepartementet med endringer i rovviltforskriften og kommentarene til forskriften.

Lover og forskrifter

I forvaltningen av rovvilt er det spesielt [naturmangfoldloven](#) og [rovviltforskriften](#) som er sentrale. Men også andre lover og forskrifter har betydning for rovviltforvaltningen i regionen og er oppsummert under.

Naturmangfoldloven

[Naturmangfoldloven](#) (lov om forvaltning av naturens mangfold, vedtatt 19. juni 2009) omfatter forvaltningen av all natur og alle sektorer som fatter beslutninger som har konsekvenser for naturen. Dette gjelder også for rovviltforvaltningen. Det er denne loven som setter føringen for det øvrige regelverket for rovviltforvaltningen, både viltloven og forskrift om forvaltning av rovvilt. Nedenfor oppsummeres derfor de viktigste bestemmelsene knyttet til rovvilt i naturmangfoldloven.

I § 5, som omtaler forvaltningsmål for arter, presiseres det at målet er at artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Så langt det er nødvendig for å nå dette målet ivaretas også artenes økologiske funksjonsområder og de øvrige økologiske betingelsene som de er avhengig av. Dette må ses i sammenheng med de vedtatte forvaltningsmål som er fremmet gjennom [St. meld. nr. 15 \(Rovvilt i norsk natur, 2003-2004\)](#) og [rovviltforliket av 16. juni 2011](#). Her fastsettes det nasjonale og regionale bestandsmål for de store rovviltartene. Disse bestandsmålene legger føringer for den regionale forvaltningen av de store rovdyrene, og så lenge en ligger innenfor konkrete fastsatte bestandsmål, er det gitt at en regionalt oppfyller naturmangfoldloven § 5 sitt krav om ivaretagelse av artene og deres genetiske mangfold på lang sikt. En arealdifferensiert rovviltforvaltning vurderes også å være innenfor de rammer § 5 setter i forhold til å "forekomme i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder".

Naturmangfoldloven slår § 7 fast at lovens §§ 8 til 12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, herunder forvaltning av rovvilt. Det er spesielt § 8, 9, 10 og 12 som er aktuelle. Hovedessensen i § 8 (kunnskapsgrunnlaget) er at offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig skal bygge på vitenskapelig kunnskap. Førre-var-prinsippet i § 9 sier at dersom det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om virkninger for naturmiljøet så skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet, mens § 10 slår fast at påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for. I § 12 går det fram at det for å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet skal tas utgangspunkt i slike driftsmetoder og slik teknikk og lokalisering som gir de beste samfunnsmessige resultater.

I naturmangfoldlovens kapittel III ligger bestemmelser om artsforvaltning, herunder prinsipper for forvaltning og blant annet hjemmel for jakt (§16), lisensfelling (§18), skadefelling (§18) og nødverge (§17).

Rovviltforskriften

[Rovviltforskriften](#) gir konkrete rammer og føringer for rovviltforvaltningen i landet som helhet og i rovviltregionene. Formålet med forskriften er å sikre en bærekraftig forvaltning av gaupe, jerv, bjørn, ulv og kongeørn. Innenfor den rammen skal forvaltningen også ivareta hensyn til næringsutøvelse og andre samfunnsinteresser. Formålet med forskriften er videre at forvaltningen skal være differensiert slik at hensynet til ulike interesser vektlegges forskjellig i ulike områder og for de ulike rovviltarter. Forskriften skal sikre en forvaltning som vektlegger forutsigbarhet og lokal medvirkning

Videre deler forskriften landet i rovviltregioner med tilhørende bestandsmål, slår fast mandatet og oppgavene til rovviltmyndighetene og gir blant annet også føringer for forvaltningsplan, myndighetsforhold, jakt- og fellingsformer. På slutten av rovviltforskriften (se lenke over) ligger det også kommentarer til den enkelte bestemmelse som utdyper hvordan forskriften er å forstå.

FKT – forskriften og erstatningsforskrift

Forskrift om tilskudd til forebyggende tiltak mot rovviltskader og konfliktdempende tiltak ([FKT-forskriften](#)) regulerer tilskuddsordningen som skal sikre effektive forebyggende tiltak for å begrense skader som rovvilt kan forårsake på produksjonsdyr i landbruket, samt konfliktdempende tiltak for å begrense ulemper for lokalsamfunn og andre grupper. Ordningen med tilskudd omfatter også tiltak rettet mot allmennheten for å redusere konflikter som rovvilt kan skape og til informasjons og kunnskapsoppbygging. Forskriften åpner også for at forvaltningsrelatert forsknings- og utredningsoppgaver, og utprøving og evaluering av forebyggende tiltak, kan gis tilskudd dersom budsjettet tilsier dette. Søknader om FKT-midler behandles av Statsforvalteren og ved behandling av søknadene skal det blant annet legges særlig vekt på føringer i regional forvaltningsplan for rovvilt og årlige prioriteringer gitt av rovviltmyndighetene.

Formålet med forskrift om erstatning når husdyr blir drept eller skadet av rovvilt ([erstatningsforskriften](#)) er å erstatte dyreeierens tap og følgekostnader når husdyr blir drept eller skadet av rovvilt. Forskriften skal også medvirke til å redusere tapene av husdyr på beite. Det er Statsforvalteren som behandler søknader om erstatning.

Viltloven

Viltlovens formål er at viltet og viltets leveområder skal forvaltes i samsvar med naturmangfoldloven, slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares. Innenfor denne rammen kan viltproduksjonen høstes til gode for landbruksnæring og friluftsliv. I viltloven er

Mange av bestemmelsene i den tidligere viltloven ble opphevet i forbindelse med at naturmangfoldloven trådte i kraft 1. juli 2009, men de konkrete høstingsvedtakene treffes fortsatt med hjemmel i viltloven, innenfor de generelle rammene og prinsippene som naturmangfoldloven trekker opp. Dette innebærer at bestemmelsene for når, hvor og hvordan det skal høstes reguleres i viltloven, mens både vilkårene, og de hensyn som skal vektlegges ved avgjørelsen om det kan høstes, er regulert i naturmangfoldloven. Høsting og annet uttak er fortsatt tillatt når myndighetene har åpnet for det, og reglene om vilkår for høsting er en videreføring av gjeldende regler og praksis.

Dyrevelferdsloven

Fra og med 1. januar 2010 trådte den nye dyrevelferdsloven i kraft. Der er det lovfestet at dyr har egenverdi. [Odelingsproposisjonen](#) til om lov om dyrevelferd tydeliggjør dyreholders plikt til å beskytte dyr mot rovvilt og det slås fast at det er store utfordringer knyttet til utmarksbeite av rein/ husdyr og fredet rovvilt. De dyrevelferdsmessige utfordringene i forbindelse med rovviltforvaltningen omtales i [Stortingsmelding nr. 12 \(2002- 2003\)](#) Om dyrehold og dyrevelferd, og i forarbeidene til ny lov om dyrevelferd. Bakgrunnen er økningen i tapet av sau og tamrein på beite de siste ti årene. Det dyrevelferdsmessige problemet utgjøres av de store lidelsene som følger av skader, sykdom eller rovdyrangrep.

Lov om dyrevelferd med tilhørende forskrifter pålegger dyreholder en plikt til å sørge for at dyrene får godt tilsyn og stell samtidig som det gis nødvendig beskyttelse mot skade, sykdom, parasitter, rovvilt og andre farer. Reetablering av rovviltbestandene gjør at utfordringen med å beskytte dyr mot farer i forbindelse med beitedrift øker i mange områder. Beitedyr skal beskyttes mot rovvilt når det er nødvendig og mulig. De politiske føringene for forvaltningen av rovvilt og beitedyr tilsier at forvaltningen skal gjennomføres på en slik måte at tapene av beitedyr reduseres mest mulig gjennom forebyggende tiltak, omstilling og bestandsregulering, jf rovviltforliket.

Økt satsing på forebyggende og konfliktdempende tiltak omfatter også tyngre tiltak som inngjerding av beiteområder og omstilling til annen drift i de områder der det er størst konflikter mellom rovvilt og beitedyr. Det legges stor vekt på å ha god samhandling mellom rovviltforvaltningen, Mattilsynet og beitebruksnæringen.

Bestandsmål

Stortinget har fastsatt nasjonale bestandsmål for årlig antall ynglinger av hver rovviltart for hele landet. Ved fastsettelsen av forvaltningsregioner og antall årlige ynglinger av hver rovviltart er det lagt vekt på å sikre sammenhengende rovviltbestander på tvers av regiongrenser og landegrenser.

De nasjonale bestandsmålene er fordelt på de rovviltregionen, med unntak av region 1 der det ikke er mål om yngling for noen av de store rovdirene.

- Region 1 – Vestlandet: Ingen nasjonale mål for ynglinger av gaupe, jerv, brunbjørn eller ulv.
- Region 2 – Sør-Norge: 12 ynglinger av gaupe.
- Region 3 – Oppland: 5 ynglinger av gaupe og 4 ynglinger av jerv.
- **Region 4 – Østfold, Akershus og Oslo: 6 ynglinger av gaupe, samt, i samarbeid med region 5, 4-6 ynglinger av ulv hvorav 3 skal ha skjedd i revir som i sin helhet ligger i Norge.**
- Region 5 – Hedmark: 10 ynglinger av gaupe, 5 ynglinger av jerv og 3 ynglinger av brunbjørn, samt, i samarbeid med region 4, 4-6 ynglinger av ulv hvorav 3 skal ha skjedd i revir som i sin helhet ligger i Norge.
- Region 6 – Midt-Norge: 12 ynglinger av gaupe, 10 ynglinger av jerv og 3 ynglinger av brunbjørn.
- Region 7 – Nordland: 10 ynglinger av gaupe, 10 ynglinger av jerv og 1 yngling av brunbjørn.
- Region 8 – Troms og Finnmark: 10 ynglinger av gaupe – hvorav 4 i Finnmark, 10 ynglinger av jerv – hvorav 3 i Finnmark og 6 ungekull av brunbjørn

Roller i den regionale rovviltforvaltningen

I behandlingen av stortingsmeldingen om [Rovvilt i norsk natur \(St. meld. nr. 15 \(2003 - 2004\)\)](#), fordelte Stortinget myndighet og oppgaver mellom ulike instanser.

Rovviltmyndighet (www.rovviltmynd.no)

Myndighetsansvar og oppgaver er nedfelt i rovviltforskriften. Den har:

- ansvar for å utarbeide en regional forvaltningsplan for rovvilt. Dette omfatter blant annet å etablere en geografisk differensiert forvaltning i regionen, fastsette retningslinjer for fordeling av midler til forebyggende tiltak og gi anbefalinger om bruken av landbrukspolitiske og reindriftspolitiske virkemidler for å sikre en samordnet virkemiddelbruk.
- myndighet til å fastsette kvoter for skadefelling og lisensfelling på ulv, brunbjørn og jerv, samt skadefelling og kvotejakt på gaupe, dersom bestandsmålene er nådd. Denne myndigheten vurderes ut fra gjennomsnittet av antall ynglinger de siste tre årene. For brunbjørn har myndighetene, under visse forutsetninger, myndighet ved oppnådde 10 årlige ynglinger, selv om bestandsmålet på 13 ynglinger ikke er nådd. Rovviltmyndighetene involveres også i annet rovviltrelatert arbeid. Myndighetene inviterer Statens naturoppsyn (SNO) og Mattilsynet til sine faste myndighetsmøter. Vedtak gjort av myndighetene kan påklages i henhold til forvaltningsloven. Klima- og miljødepartementet er klagemyndighet.

Statsforvalteren (www.statsforvalteren.no)

- Har en rådgivende funksjon ovenfor rovviltnemnda, i tillegg til å være sekretariat. Gir blant annet faglig tilrådning om kvoter for felling av rovvilt og bruk av midler til forebyggende og konfliktdependende tiltak.
- Har innen hvert fylke myndighet til å iverksette fellingstillatelser innenfor kvoter gitt av nemnda.
- Avgjør søknader om skadefellingstillatelser på kongeørn.
- Administrerer lisensfelling og kvotejakt på store rovdyr.
- Behandler søknader om forebyggende og konfliktdependende tiltak i henhold til forskrift og innenfor nemndas retningslinjer.
- Behandler søknader om rovvilterstatninger.
- Utbetaler godtgjøring til kommunene for videre utbetaling til jegere på kommunalt/interkommunalt fellingslag som har deltatt i skadefellingsforsøk på rovvilt.
- Statsforvalterens vedtak kan påklages i henhold til forvaltningsloven. Miljødirektoratet er klagemyndighet.

Miljødirektoratet (www.miljodirektoratet.no)

- Er sentral overordnet faginstans innen rovviltforvaltningen.
- Kan fatte vedtak om skadefelling, kvotejakt og lisensfelling av eget tiltak eller etter søknad, samt eventuelt uttak av resterende lisenskvote i dialog med rovviltnemndene. Gjelder hovedsakelig dersom bestandsmålet ikke er nådd i den enkelte region eller ved spesielle fellingsoppdrag som hiuttak, skadet brunbjørn mv.
- Er ansvarlig for det nasjonale overvåkingsprogrammet for rovvilt.

Klima- og miljødepartementet (www.kld.dep.no)

- Er øverste styresmakt i rovviltforvaltningen i Norge.
- Har hovedansvaret for budsjett, regelverk og for at det som Stortinget og regjeringen bestemmer blir fulgt opp.
- Er klageinstans for vedtak fattet av rovviltnemndene.

Statens naturoppsyn (www.naturoppsyn.no)

Statens naturoppsyn (SNO) er en del av Miljødirektoratet og er ansvarlig for skadedokumentasjon og praktisk gjennomføring av bestandsregistreringer. SNO har også en funksjon knyttet til oppsyn og bekjempelse av faunakriminalitet, samt uttak av rovvilt i særskilte situasjoner (hiuttak, skadefelling mv.). SNO har en regionalt rovviltansvarlig person i hver region og mange rovviltkontakter fordelt i regionen (www.naturoppsyn.no). Sistnevnte utgjør førstelinjen i oppfølgingen av meldinger om skade på beitedyr, oppfølging og kontroll ved fellinger (kvotejakt på gaupe, lisensfelling, skadefelling), sporundersøkelser, innsamling av DNA-materiale. SNO fatter ikke forvaltningsvedtak.

Rovdata (www.rovdata.no)

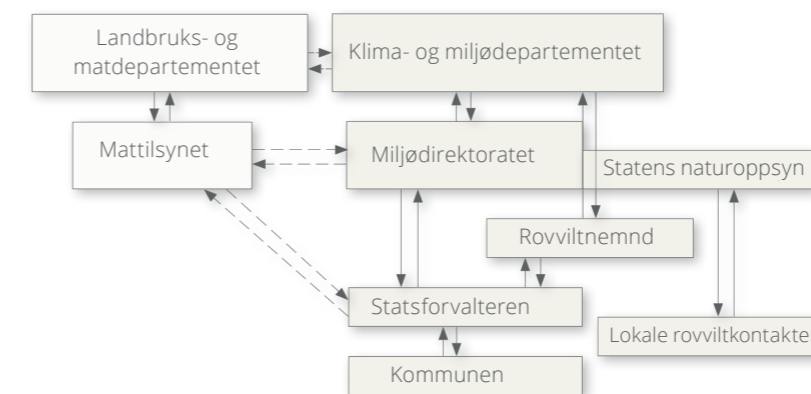
Rovdata har ansvaret for faglig innhold, formidling, drift og utvikling av det nasjonale overvåkingsprogrammet for rovvilt, samt for å gjøre resultatene offentlig tilgjengelige (www.rovdata.no). På nettstedet www.skandobs.no eller via Rovdatas app (lastes gratis ned fra Google Play eller App Store) kan enkeltpersoner blant annet registrere egne observasjoner av store rovdyr (spor, sportegn og synsobservasjoner).

Kommunene

Kommunene har ansvaret for det lokale skadefellingslaget. Der fellingsforsøk utføres i kommunal eller interkommunal regi, har kommunen ansvaret for administrasjon av fellingsforsøkene, herunder godtgjøringsordningen for deltakere i fellingsforsøk. Kommunen vil også kunne ha en rådgivende rolle, særlig i tilknytning til beitebruk og forebyggende tiltak. Videre har kommunene det generelle ansvaret for ettersøk av påkjørt vilt.

Mattilsynet (www.mattilsynet.no)

Mattilsynet forvalter lovverket knyttet til dyrevelferd, dyrevern, husdyravl, matproduksjon og mattrygghet, og har ansvaret for å se til at forskriftene følges. Som forvalter av dyrevelferdsloven kan Mattilsynet pålegge dyreholder å gjennomføre tiltak for å redusere dyrelidelse, og i konkrete tapssituasjoner har Mattilsynet hjemmel til å fatte nødvendige vedtak. Dersom det er nødvendig med inngripende tiltak, for eksempel beiterestriksjoner, vil Mattilsynet eventuelt ha en tett dialog med Statsforvalteren før vedtak fattes.

Figur x. Organiseringen av rovviltforvaltningen i Norge.

Fellingsregimer

Rovviltnemndene har myndighet til å fatte vedtak om kvote for felling og kvote for jakt når bestanden av brunbjørn, jerv, ulv eller gaupe ligger over de nasjonalt fastsatte bestandsmålene for regionen. For ulv og brunbjørn baseres myndigheten på dokumenterte data om siste års ynglinger, og for gaupe og jerv på gjennomsnittet for de tre siste årene. Miljødirektoratet kan fatte vedtak om felling eller jakt også der bestanden ligger under de nasjonalt fastsatte bestandsmålene. Fylkesmennene avgjør søknader om skadefellingstillatelser på kongeørn.

Kvotejakt

Kvotejakt er en ordinær jakt på et bestemt antall individer av en viltart med hjemmel i naturmangfoldloven (§ 16) og viltloven (§ 9), og det er offentlige myndigheter som fastsetter kvoten. Gaupe er den eneste av rovviltartene det er åpnet for kvotejakt på.

Lisensfelling

Lisensfelling er en skademotivert felling, hvor et bestemt antall individer av en viltart kan felles med hjemmel i naturmangfoldloven ([§ 18](#)).

Skadefelling

Skadefelling er skademotivert felling av enkeltindivider av gaupe, jerv, brunbjørn eller ulv med hjemmel i naturmangfoldloven ([§ 18](#)) for å avhjelpe pågående eller hindre mulige skadesituasjoner som kan oppstå på bufe eller tamrein. Det er roviltnemnda som setter kvote for skadefelling (når de har myndighet), mens det er Statsforvalteren som iverksetter skadefellingen når vilkårene er til stede for å gi skadefellingstillatelse. Skadefelling av kongeørn kan vedtas av Statsforvalteren i akutte tilfeller der det volder vesentlig skade på bufe eller tamrein.

Nødverge

Vilt kan avlives når det må anses påkrevd for å fjerne en aktuell og betydelig fare for skade på person. Eieren, eller en som opptrer på vegne av eieren, kan avlive vilt når det må anses påkrevd på grunn av et pågående eller umiddelbart forestående angrep på bufe, tamrein, gris, hund og fjørfe). I tillegg kan jerv og gaupe avlives når det anses påkrevd for å fjerne en umiddelbar og betydelig fare for skade på bufe, tamrein og gris ([roviltforskriften § 13a](#)). I rovdysikre hegn som tilfredsstillende fastsatte krav kan rovdyr avlives når det må anses påkrevd for å fjerne en aktuell og betydelig fare for skade på produksjonsdyr eller hund ([naturmangfoldloven § 17a](#)).

	Periode	Oppnådd bestandsmål	Ikke oppnådd bestandsmål	Kongeørn
Betinget kvote for skadefelling	01.06 - 15.02	Rowiltnemnda	Miljødirektoratet	
Vedta bruk av skadefellingskvote	01.06 - 15.02	Statsforvalteren	Statsforvalteren	
Alle fellingsformer, inkl. ekstraordinær skadefelling	Hele året	Miljødirektoratet	Miljødirektoratet	Statsforvalteren
Kvote for lisensfelling • Jerv • Bjørn • Ulv i ulvesonen • Ulv utenfor ulvesonen	10.09 - 15.02 21.08 - 15.10 01.01 - 15.02 01.12 - 31.05	Rowiltnemnda	Miljødirektoratet	
Kvote for gaupejakt	01.02 - 31.03	Rowiltnemnda	Miljødirektoratet	

Tabell x. Oversikt over fellingsformer, fellings/jaktperioder og myndighet for vedtak.

Bestandsnivå og uttak av rovvilt

- For oppdatert kunnskap om rovviltbestandene, se www.rovdata.no.
- For oppdatering om erstatninger for tap av sau, se www.rovbase.no.

Bjørn

Den opprinnelige norske bestanden av bjørn ble utryddet på 1900-tallet på grunn av omfattende jakt over lengre tid, og individene som i dag er innenfor Norges grenser stammer fra Sverige, Finland og Russland. Bjørn – og da spesielt hannbjørner på vandring, observeres enkelte år i regionen. De siste påviste skadene på sau er fra 2012 og 2004. Det settes normalt en ramme på betinget skadefelling i regionen på inntil ett skadegjørende individ. Denne er hittil ikke benyttet. Arten har status som sterkt truet på Norsk Rødliste for arter 2015.

Jerv

Jerven er det største mårdyret i Norge og vi finner den først og fremst i fjellområdene langs grensen mot Sverige og Finland, fra Hedmark og nordover. Den lever også i sentrale fjellstrøk i Sør-Norge, konsentrert rundt Snøhetta på Dovrefjell. Jerv registreres enkelte år i regionen. Selv om det har vært registrert jerv så langt sør som til tidligere Østfold, så anses sannsynligheten for å få besøk av jerv som høyest nord i regionen og da gjerne i skogområdene med fritt utmarksbeite øst og vest for Mjøsa. Det settes normalt en ramme på betinget skadefelling i regionen på inntil ett skadegjørende individ og en lisensfellingskvote på ett dyr i de beiteprioriterte områdene utenfor ulvesonen. Jerven har status som sterkt truet på Norsk rødliste for arter 2015.

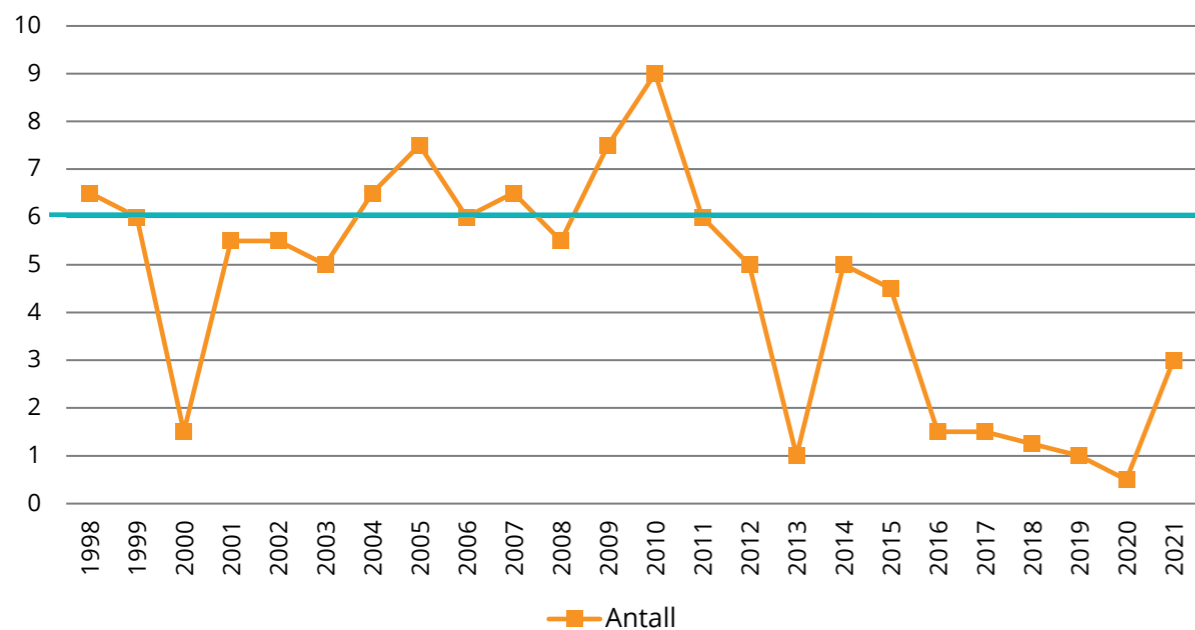
Kongeørn

Kongeørn er den nest største rovfuglen vi har i Norge. Bare havørna er større. Den lever i par som har faste territorier og arten er utbredt over store deler av landet. Unntaket er i den sørøstlige delen av landet, hvor den bare opptrer sporadisk. Den norske kongeørnpopulasjonen er estimert til 1027 (914-1145) hekkende par i perioden 2015-2019. Bestanden vurderes som stabil og innenfor målet Stortinget fastsatte på 850-1200 hekkende par på landsbasis.

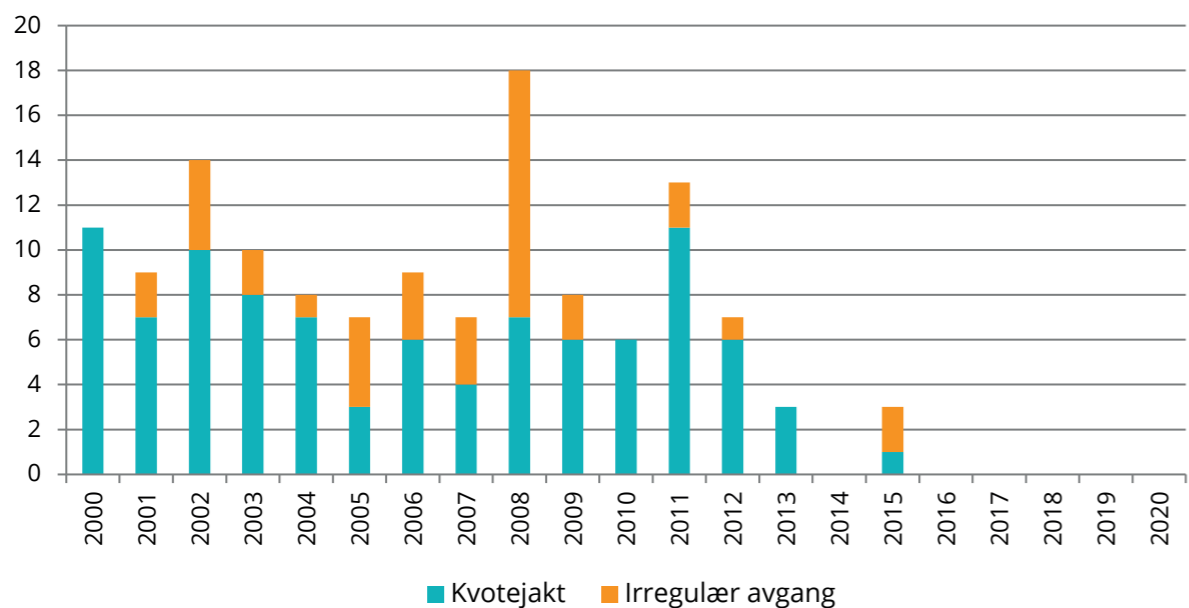
Gaupe

I flere år varierte bestanden av gaupe rundt bestandsmålet på 6 familiegrupper. Siden 2013 har imidlertid bestanden vært langt under bestandsmålet. Det har siden 2013 blitt tatt ut vesentlig færre gauper enn tidligere, og også betydelig færre enn den tilveksten/rekrutteringen som man skulle forventet. Dette har likevel ikke hatt betydning for bestandsstørrelsen, siden den har forblitt svært lav.

Antall familiegrupper gaupe i region 4

Kvotejakt og irregulær avgang av gaupe i region 4

Bestanden av gaupe på svensk side av grensen er av stor betydning for bestanden i vår region. Bestanden i Sverige har økt noe siden bunnåret i 13/14. Likevel kan det som tidligere trolig var en netto innvandring av gaupe til regionen fra Sverige, ha stanset. Det vises her til året 2008 hvor det for både jakt og naturlig dødelighet gikk ut hele 18 gauper i regionen, men hvor bestanden likevel økte de påfølgende årene (rapport fra 2010). Det er her viktig å merke seg at det man legger til grunn for beregning av grunnlag for jaktuttak, er siste offisielle bestandsrapport. Denne kommer normalt rundt 6 mnd. før jaktstart. Men denne viser antallet ynglinger fra året i forveien, altså antallet ynglinger ca. 1,5 år før jaktstart. Denne forsinkningen medfører en stor risiko for at forvaltningen ikke fanger opp brå endringer i bestanden. Spesielt vil dette være utfordrende der bestandsmålene er lave og siden man innretter avskytingen mot bestandsmålet uten sikkerhetsmargin.

Bestandsstørrelsen vil også uansett ha en naturlig variasjon til tross for at jaktkvotene er tilpasset en målsetting på seks familiegrupper. Variasjonen kan som redegjort for over skyldes varierende inn/utvandring fra Sverige og til andre regioner. I tillegg vil det være varierende naturlig dødelighet, illegal avlaving, varierende forekomst av byttedyr og tilfeldigheter knyttet til hvor mange voksne hunddyr som får avkom fra ett år til neste.

De ukjente naturlige variasjonene samt forsinkelsen på over et år mellom registrert bestand og når beslutningen om uttak skal fattes – medfører en risiko for overestimering av bestanden og en rask nedskyting. Dette skjedde for region 4 i 2012, hvor forvaltningen la til grunn 6 familiegrupper for vurdering av kvote for vinteren 2013, men hvor bestandsrapporten sommeren 2013 dokumenterte at det kun var registrert ett kull født i 2012.

Erfaring viser også at det er svært vanskelig og at det kan ta lang tid å bygge opp igjen en gaupebestand – selv i region 4 som har svært gode livsbetingelser for gaupe og med mye byttedyr. Forvaltningen er ikke kjent med avgang av gaupe i regionen siden 2015. Likevel er bestanden på et vedvarende lavt nivå.

Ulv

Ulven var praktisk talt utryddet på den skandinaviske halvøya i 1960-årene. Dagens bestand i Norge og Sverige er av finsk-russisk opprinnelse og etablerte seg i Sør-Skandinavia på begynnelsen av 1980-tallet. Gjennom hele 80-tallet var det bare en familiegruppe og aldri mer enn totalt 10 ulver i Skandinavia. I 1990 ankom imidlertid en ny hann fra den finsk-russiske bestanden. En ny familiegruppe ble etablert og bestanden økte raskt gjennom hele 1990-tallet, med flere nyetableringer og en årlig tilvekst i antall ulver på mellom 25 og 30 prosent.

Den felles skandinaviske ulvebestanden er for sesongen 2020-2021 beregnet til å bestå av ca. 480 individer. I Norge er bestanden forholdsvis stabil med ca. 83-86 ulver siste kartleggingsperiode, når ulver i grenserevir deles mellom landene. I Sverige har bestanden økt fra 365 til 395 individer (inkl. halvparten av grenserevirene). Tilsvarende tall fra tidligere år fremgår av tabellen nedenfor.

Beregnet bestand av ulv i Skandinavia og antall ulv i Norge per år i perioden 2014/15 - 2020/21.

År/sesong	Beregnet bestand i Skandinavia	Antall ulver med helt eller delvis tilhold i Norge
2014/15	460	53-55
2015/16	430	77,5-80,5
2016/17	430	79,5-84
2017/18	410	92-94
2018/19	380	84-87
2019/20	450	80-81
2020/21	480	83-86

Kilde Skandulv 2021. Antall dokumenterte familiegrupper (grå) og revirmarkerende par (oransje/gul) i henholdsvis Sverige og Norge for hele registreringsperioden 1. oktober – 31. mars, vintrene 1998/99 – 2020/21.

Kjent uttak av ulv iht. rovbases.no fra 2017 i perioden 1. mai til 30. april. Tallene inkluderer ikke naturlig dødelighet, eller annen irregulær avgang.

År	Region 4 og 5	Øvrig Norge	Totalt
2017/2018	27	2	29
2018/2019	16	5	21
2019/2020	13	4	17
2020/2021	29	5	34

Beitebruk

Sammenlignet med andre deler av landet, har rowiltregion 4 svært få beitedyr, kun en prosent av landets sauetall.

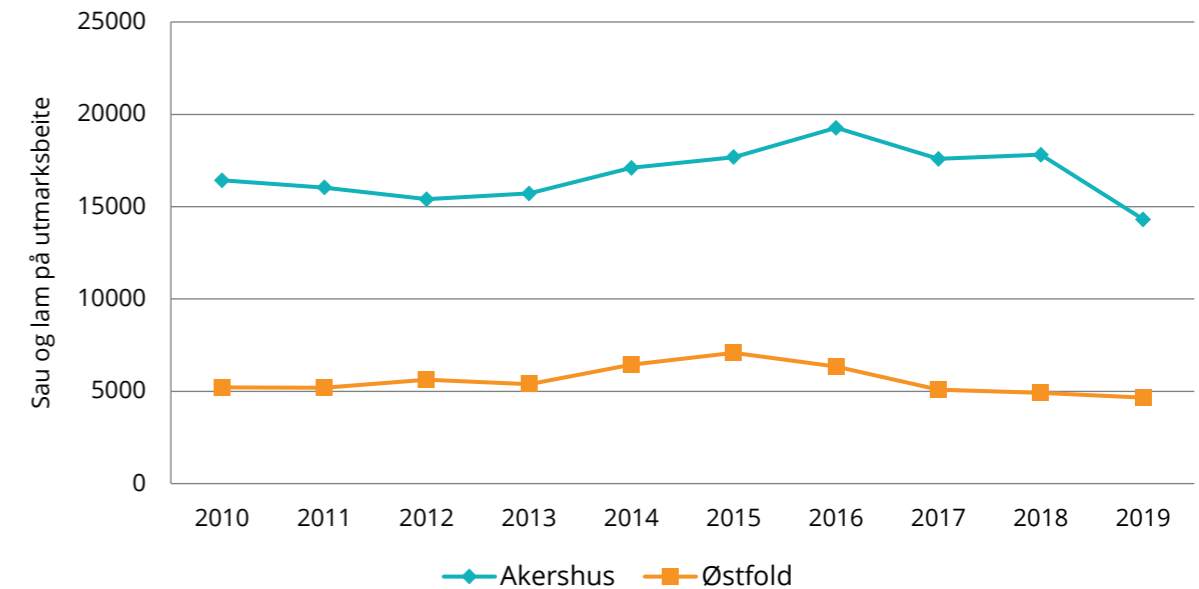
I regionen er det store forskjeller på beitepraksis innad i Akershus og mellom Akershus og Østfold. Bakgrunnen for dette har med beitetradisjoner og naturgitte forhold å gjøre. Det har lenge foregått en aktiv utnyttelse av beiteressursene i de større sammenhengende skogsområdene nord- og nordvest i Akershus og over fylkesgrensene til region 2 (Buskerud), region 3 (Oppland) og region 5 (Hedmark). Dette er verdifulle beiteområder med stor betydning for beitebruksinteressene i Akershus og nabokommunene Lunner og Jevnaker som i 2020 ble overført til rowiltregion 4. Dyreeierne her, har gjennom lang tids bruk, opparbeidet beiterett i disse utmarksområdene.

I Oslo, Østfold og andre kommuner i Akershus har tradisjonell utmarksbeiting ikke hatt det samme omfanget. Tidligere ble det på sommerstid fraktet sau til fjellbeiter i Hallingdal, men dette opphørte rundt tusenårsskiftet grunnet utbrudd av skrapesyke. Det ble også sluppet sau fritt på utmarksbeite i Trømborgfjella og noen andre steder i Østfold, men dette har endret seg. Nå er det, grunnet etableringen av ulvesonen i hele Østfold og sør for Oslo og Glomma i Akershus, ikke tilrådelig å slippe sau fritt på utmarksbeite. Beitedyra går på inngjerdet innmark, ofte i kombinasjon med utmark og raviner. Det praktiseres fortsatt noe beiting på øyene langs kysten (Hvaler mm.) i Østfold.

	Vinterföra søyer	Antall foretak	Vinterföra søyer på utmarksbeite	Antall foretak	Viktigste beitekommuner
Akershus	9 017	218	5 592	125	Eidsvoll, Hurdal Nannestad, Gjerdrum, Asker, Bærum
Østfold	5 708	163	1 937	62	Indre Østfold, Sarpsborg, Rakkestad, Fredrikstad, Aremark, Marker
Oslo	188	7	188	7	
Jevnaker	857	16	821	16	
Lunner	1 344	22	1198	18	

Tabell XX gir en oversikt over antall driftsenheter og antall sauer ett år og eldre i regionen i 2019. Kilde: Landbruksdirektoratet, søknader om produksjonstilskudd i jordbruket per 31. juli fram til og med 2016 og per 1. oktober for årene etter.

Sau sluppet på utmarksbeite i region 4

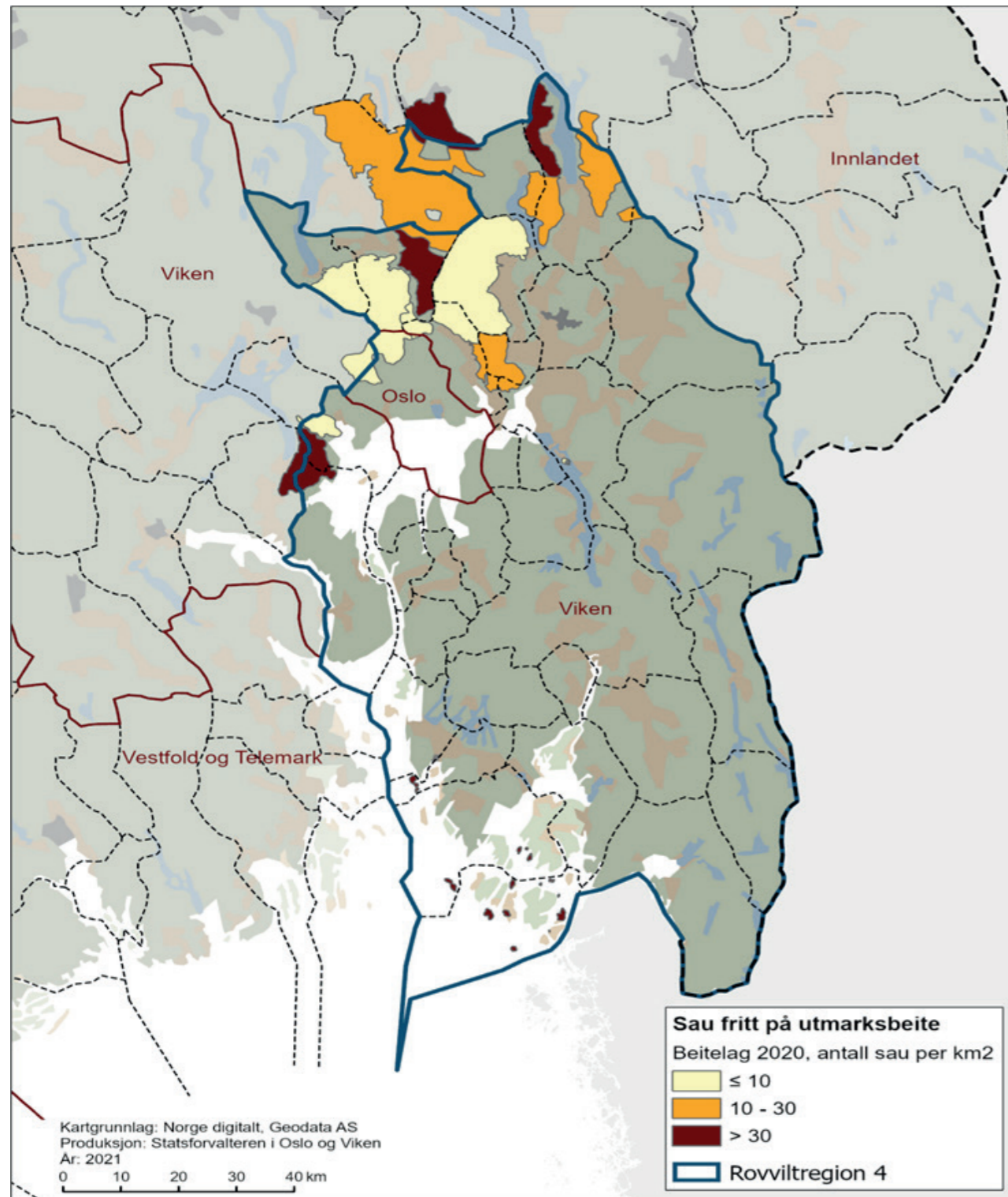

Figur xx. viser utviklingen i antall sau og lam på utmarksbeiter i region 4 i perioden 2010 til 2019 i Østfold og Akershus. Nedgangen fra 2018 til 2019 skyldes trolig tørkesommeren 2018 med påfølgende fôrmangel, som igjen førte til at mange husdyreiere valgte å redusere besetningsstørrelsen. (Kilde: Landbruksdirektoratet, søknader om produksjonstilskudd i jordbruket per 31. juli fram til og med 2016 og per 1. oktober for årene etter).

Beiteområdene i regionen og organisert beitebruk

Organisert beitebruk ble etablert i 1970 gjennom et samarbeid mellom Landbruksdepartementet og Norsk Sau og Geit. Målsettingen var å legge til rette for mer rasjonell utnyttelse av utmarksbeitene og redusere tapene. Beitebrukerne er organisert i lag og samarbeider om tilsyn og sanking. Innenfor denne ordningen ble det i 2020 sluppet nær 16 000 sauer og over 3 000 storfe på utmarksbeiter i regionen, fordelt på 12 beitelag. Jevnaker og Lunner er inkludert i statistikken. Samlet tapsprosent for sau og lam var på 4 prosent, mens den for lam var 4,6.

Tilslutningsprosenten i beitelag, som er beregnet ut fra søknader om produksjonstilskudd for totalt antall sau som beiter mer enn 5 uker på utmarksbeiter, varierer mellom fylker. Oslo og Viken, som region 4 er en del av, hadde i 2020 en oppslutning på 94 prosent. Gjennomsnittet for landet ligger på 74 prosent.

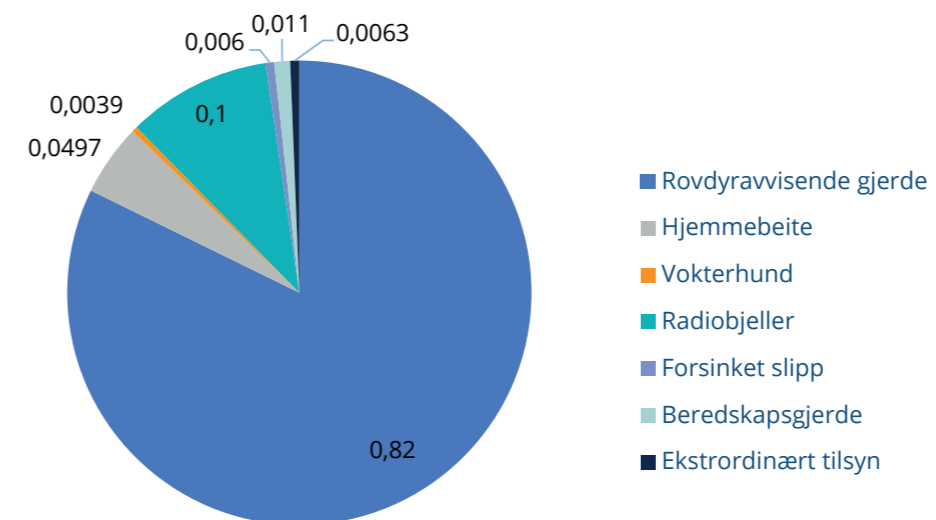
Figur xx viser utbredelse og tetthet av sau i organisert beitebruk i roviltregion 4.

I region 4 deler ulvesonen arealene i roviltprioriterte- og beiteprioriterte områder. Ulvesonen er etablert i hele Oslo og Østfold og deler av Akershus. Ulvesonen deles med region 5 i Hedmark. Se kart over ulvesonen under felles forvaltning av ulv med region 5. I region 4 defineres kommunene med tradisjonell utmarksbeiting og kommunene på Romerikssletta og Hurumlandet utenfor ulvesonen, som beiteprioriterte områder.

Forebyggende tiltak mot roviltskader og konfliktdempende tiltak

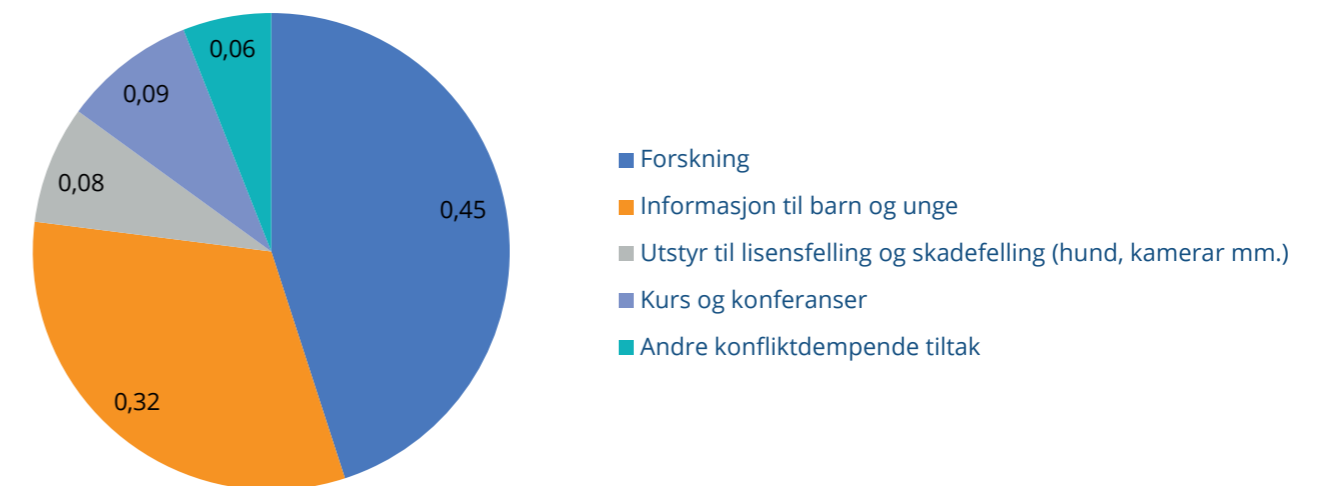
Roviltnemnda blir hvert år tildelt en økonomisk ramme som blant annet skal dekke tilskudd til forebyggende tiltak mot roviltskader og konfliktdempende tiltak (FKT) i regionen. Rammen har de siste årene vært fra 4 til 4,5 mill. kroner. De vanligste planlagte, forebyggende tiltakene i region er bruk av roviltavvisende gjerder i ulvesonen og bruk av elektroniske sporingsenheter (radiobjeller) av sau i beiteprioriterte områder. Annen bruk av tiltaksmidler er i hovedsak knyttet opp mot tiltak ved akutte skadesituasjoner.

I årene 2016 til og med 2021 er det brukt over 15 millioner kroner på forebyggende tiltak i regionen. Over 80 prosent av midlene er brukt til roviltavvisende gjerder i ulvesonen. Oppsett av roviltavvisende gjerder, blir ved kontroll av Statsforvalteren, digitalisert på kart. Det er flest godkjente gjerdeanlegg etter ny standard i Østfold. I beiteprioriterte områder i Akershus, er bruk av elektroniske sporingsenheter det dominerende tiltaket. Over 2 000 sporingsenheter for sau er tatt i bruk, fordelt på 60 beitebrukere.

Figur (XX) viser prosentvis fordeling av tilskudd til forebyggende tiltak i perioden 2016-2021 i region 4.

Tilskudd til konfliktdempende tiltak og FOU (forskning og utviklingstiltak) har som formål å begrense ulemper for lokalsamfunn og andre grupper. Høy befolkningstetthet i region 4, har medført større bruk av midler sammenlignet med andre regioner. Siden 2016 er det brukt 5,5 mill kroner til konfliktdempende tiltak i regionen. Midler til forskning og utvikling samt kunnskapsformidling til barn og unge utgjør over tre fjerdedeler av tilskuddene.

Figur (XX) viser prosentvis fordeling av tilskudd til forebyggende tiltak i perioden 2016-2021 i region 4.

Tilskudd til forebyggende tiltak mot roviltskader og konfliktdempende tiltak

Ved tildeling av midler til forebyggende tiltak skal [forskrift av 1. januar 2013 nr. 3 om tilskudd til forebyggende tiltak mot roviltskader og konfliktdempende tiltak](#) legges til grunn. Det er også utarbeidet egne kommentarer til forskriften. Målsettingen med tilskuddsordningen er å sikre iverksettelse av effektive forebyggende tiltak for å begrense skadene rovilt kan forårsake på produksjonsdyr i landbruket, samt konfliktdempende tiltak for å begrense ulemper for lokalsamfunn og andre grupper. Ordningen med tilskudd omfatter også tiltak rettet mot allmennheten for å redusere konflikter som rovilt kan skape og til informasjons og kunnskapsoppbygging. Forskriften åpner også for at forvaltningsrelatert forsknings- og utredningsoppgaver, og utprøving og evaluering av forebyggende tiltak, kan gis tilskudd dersom budsjettet tilsier dette.

På [nettsiden til Statsforvalteren](#) finner du mer informasjon om ordningen. Her finner du også [standardene for fire aktuelle forebyggende tiltak](#). Det finnes mange forebyggende tiltak rettet mot husdyr. NINA-rapport Vol. 6, nr. 130 fra 2020 om [Vurdering av FKT-ordningen](#) slår fast at de mest effektive tiltakene er de som skiller rovilt og bufe i tid og/eller rom. NIBIO anbefaler at alle tiltakene omtalt i rapporten videreføres. De mest aktuelle i roviltregion 4 er:

Roviltavvisende elektriske gjerder - etter gjeldende standard

Tiltaket er høyt prioritert i regionen, og spesielt i ulvesonen, for å beskytte husdyr mot ulveangrep. Effekten av roviltgjerdene er best når spesifikke krav i gjeldende standard følges. Statsforvalteren kontrollerer og godkjenner gjerde ved første gangs oppføring. Tiltaket er også aktuelt i forbindelse med oppføring av beredskapsareal. Tiltaket bør da prioriteres til besetninger med svært høye, årlige tap til rovilt og få andre alternative løsninger. Tiltaket er ressurskrevende, både med tanke på investeringer, oppføring, ettersyn og årlig vedlikehold.

Elektronisk overvåking

Tiltaket er høyt prioritert i beiteprioriterte områder med sau fritt på utmarksbeite. Sporingsenhetene kan gi varsling om urolige dyr som igjen kan tyde på roviltangrep. Høy dekning av sporingsutstyr kan bidra til å forebygge videre skade ved at skadesituasjonen oppdages raskt, og at andre akutte tiltak kan iverksettes, avhengig av skadebildet og tidspunkt i beitesesongen. Tidlig oppdagelse av skadde dyr kan gi forbedret dyrevelferd.

Tiltak i forbindelse med akutte skadesituasjoner i beitesesongen

Akutte tiltak iverksettes ved et skadeomfang eller skadepotensiale som gir grunnlag for dette, jmf [roviltforskriften § 9](#).

I et akutt skadetilfelle og/eller i forbindelse med at det blir gitt skadefellingstillatelse på fredet rovilt, kan det også være aktuelt å gi tilskudd til andre akutte skadeforebyggende tiltak. Dette gjelder både på innmarks- og utmarksbeiter. Prioriterte tiltak er:

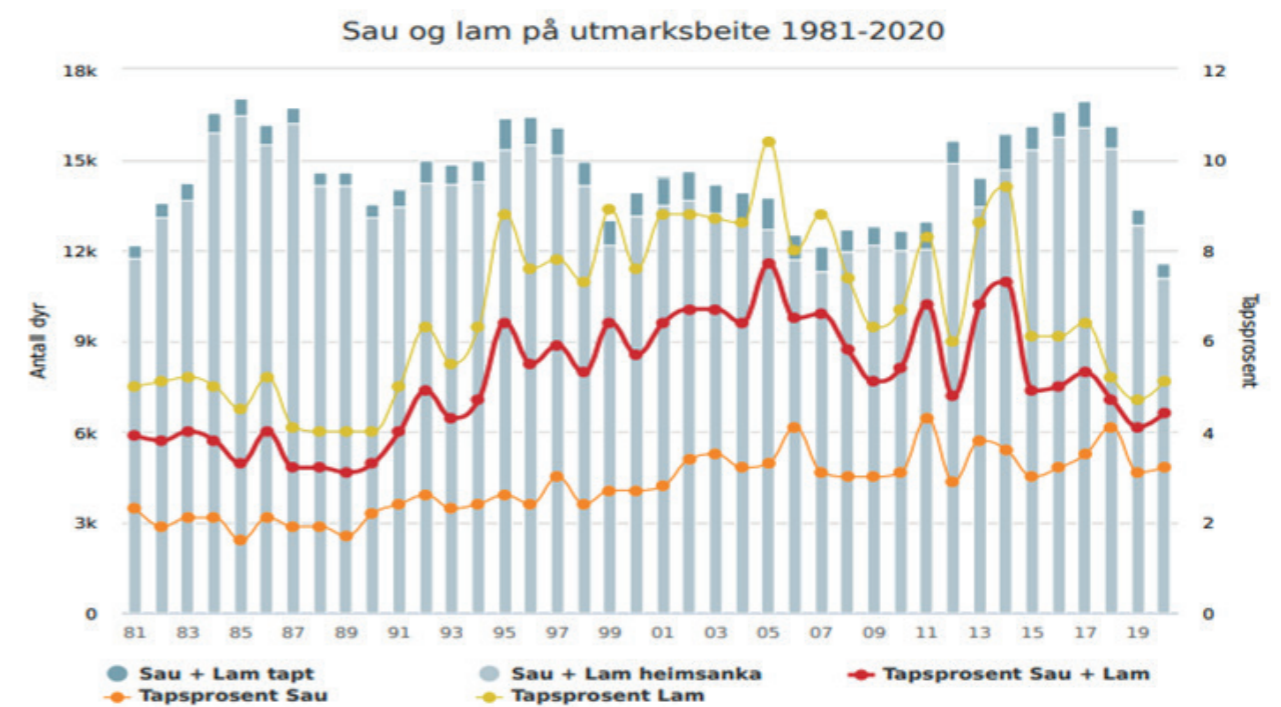
- **Forsinket slipp og akutt tidlig nedsanking av sau fra utmarksbeite:** Tiltaket bør omfatte flest mulig av besetningene i det berørte beiteområdet. Mest aktuelt og effektivt dersom brunbjørn, jerv eller ulv gjør skade i avgrensede, definerte områder.
- **Ekstraordinært tilsyn på utmarksbeite:** Tiltaket gjennomføres i tillegg til ordinært tilsyn og organiseres gjennom beitelaget. I tilsynet benyttes beitebrukere og eventuelt hunder for å dokumentere skadeomfanget og bidra med vakhold i forbindelse med et skadefellingsforsøk.
- **Ekstraordinært tilsyn på innmarksbeite:** Dette tiltaket skal gjennomføres i tillegg til ordinært tilsyn og organiseres fortrinnsvis av leder av dyreeier(e). Et slikt kortvarig intensivt tilsyn utføres fortrinnsvis kveld, natt og morgen når det er oppdaget akutte rovdyrskader. Tiltaket skal gjennomføres i kombinasjon med flytting av dyr, bruk av hund og/eller nattkve eller etablering av permanent roviltavvisende gjerde.

- **Bruk av kadaverhund:** Bruk av kadaverhund (ekvipasjer) har ingen direkte tapsforebyggende effekt, men kan i akutte og uavklarte situasjoner bidra til å avdekke tapsårsak og raskt finne ferske kadaver. [Norske kadaverhunder](#) er en organisasjon som gjennom kurs og godkjenningsprøver trener opp og kvalitetssikrer arbeidet med kadaverhunder i Norge.

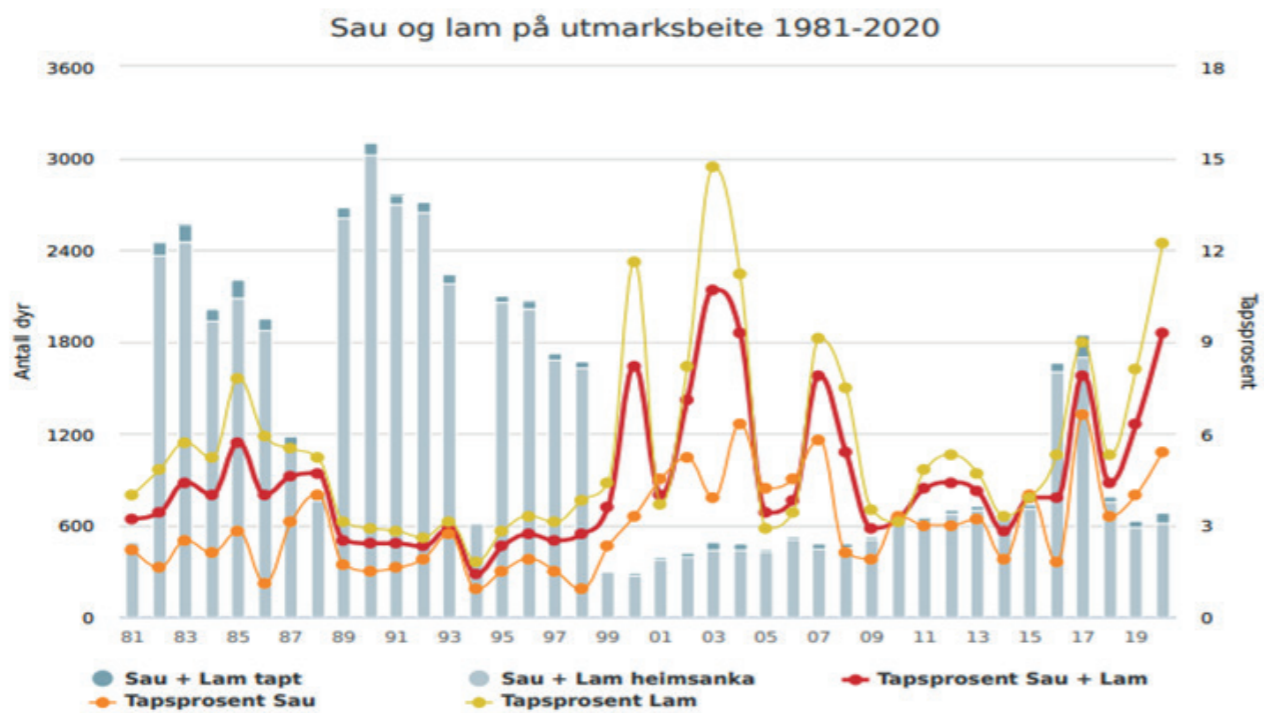
Tap av sau på beite

Utviklingstrekk – 1981-2020

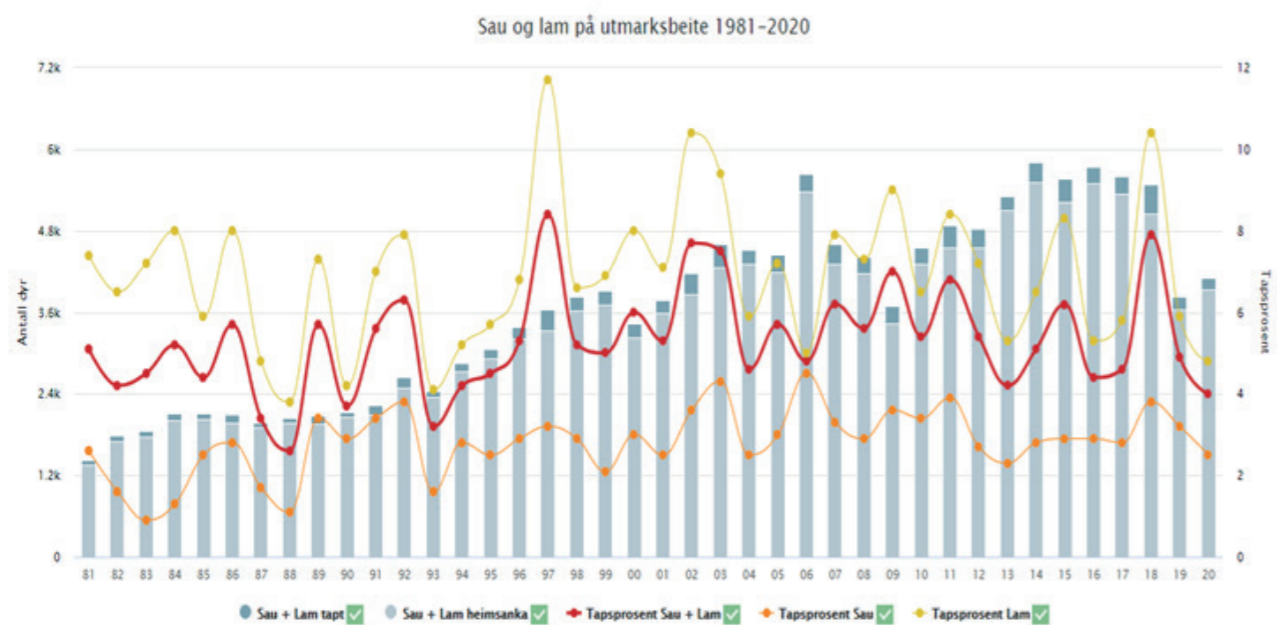
Grafene under viser utvikling av dyretall og tapsprosent for beitelagene i Organisert beitebruk for hvert av de tidligere fylkene i roviltregion 4, samt Lunner kommune som også inkluderer beitedyr fra Jevnaker. Kilde er [NIBIO sin beitestatistikk](#).

Figur xx. Tall fra Organisert beitebruk 2020 viser at det ble sluppet 11 580 sau og lam på fritt utmarksbeite i **Akershus**. Samla tapsprosent for sau og lam var 4,4 %, for voksen sau 3,2 % og for lam 5,1 %. Kilde: Beitestatistikk, Nibio.

Figur xx. Tall fra Organisert beitebruk 2020 viser at det ble sluppet 680 sau og lam på fritt utmarksbeite i Østfold (i hovedsak på øyer i skjergården). Samla tapsprosent for sau og lam var 9,3 %, for voksen sau 5,4 % og for lam 12,2 %. Kilde: Beitestatistikk, Nibio.

Figur xx. Tall fra Organisert beitebruk 2020 viser at det ble sluppet 4 104 sau og lam på fritt utmarksbeite i Lunner (Jevnaker og Lunner beitelag). Samla tapsprosent for sau og lam var 4 % for voksen sau 2,5 % og for lam 4,8 %.

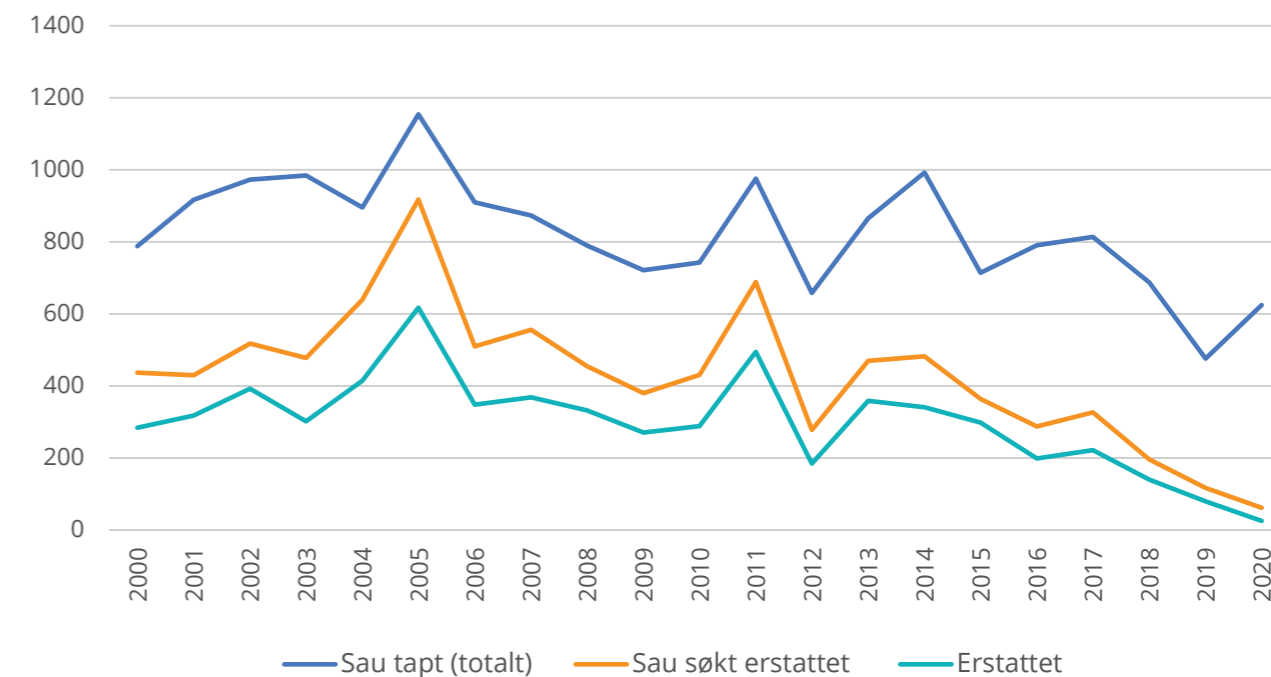
Erstatninger for tap av sau til rovvilt

Dyreeier har en lovfestet rett til full erstatning i de tilfellene der det kan dokumenteres at gaupe, jerv, brunbjørn, ulv eller kongeørn er årsak til tap av husdyr eller tamrein. Dyreeier plikter å innrapportere tap ved mistanke om fredet rovvilt og SNO er ansvarlig for skadeundersøkelsene. All informasjon rapporteres i Rovbase og danner grunnlaget for statsforvalternes saksbehandling.

Tapene til rovvilt i regionen skjer hovedsakelig i randsonen til ulvesonen, der sau går fritt på utmarksbeiter. Det kan være store årvisse forskjeller. I den siste 10 årsperioden har ulv overtatt etter gaupe som den største skadegjørereren. I 2019 og 2020 har tapene vært svært lave, men i 2021 ha det igjen vært store tap til ulv. I området Eidsvoll, Stange og Nord-Odal, øst for Mjøsa, har ulv gjort store skader gjennom hele beitesesongen.

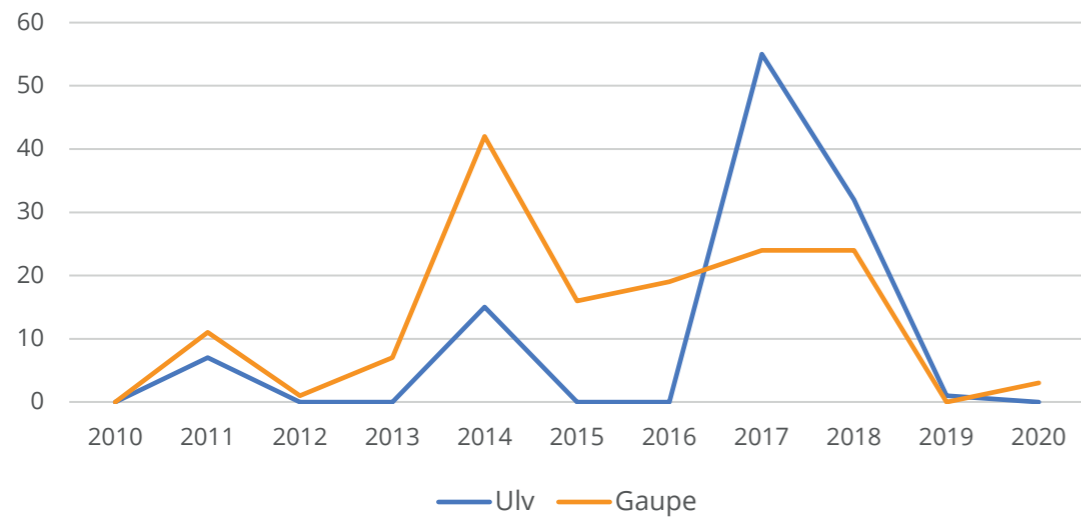
I femårsperioden 2011 – 2015, er det i Østfold og Akershus behandlet 155 søknader for tap av husdyr (i all hovedsak sau) i regionen og utbetalt 4,9 millioner kroner i erstatning.

I neste femårsperiode 2016 – 2020, er det i Østfold og Akershus behandlet 62 søknader og utbetalt 2,25 millioner kroner. Dette er en halvering av erstatningsutbetalingene fra forrige periode.

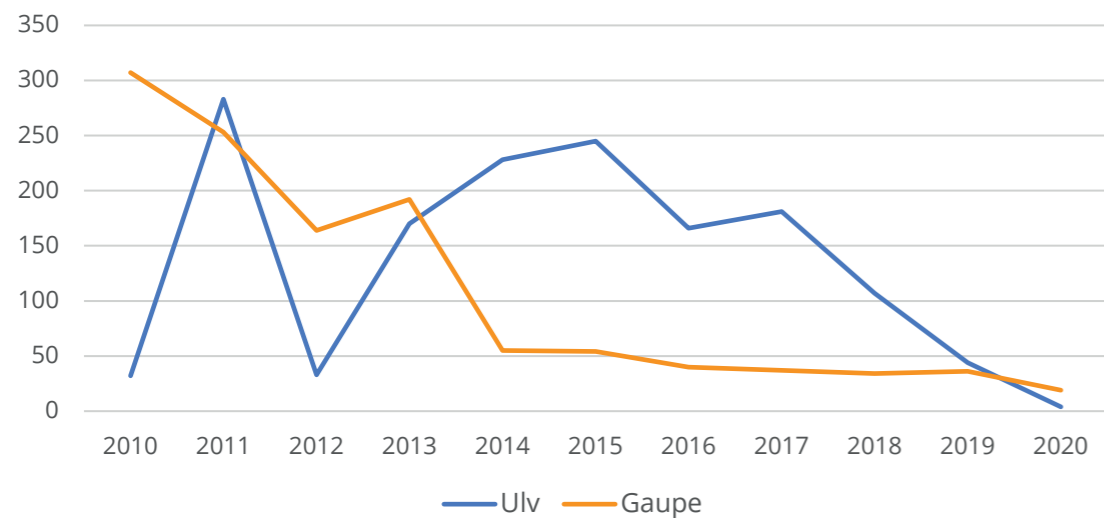
Figur XX Oversikt over totaltap av sau, sau søkt erstattet og erstattet tatt av rovvilt i Akershus de siste 20 åra. Merk at blå kurve viser totaltapet av sau på utmarksbeite og inkluderer alle tapsårsaker.

Tapene til rovvilt i Østfold skjer på inngjerdet innmarksbeiter eller kombinasjonsbeiter av innmark og utmark (ravinebeiter). I 2014 ble 40 sau erstattet som tapt til gaupe, mens 55 sau ble erstattet som tapt til ulv i 2017.

Figur XX Kurvene viser sau erstattet som tapt til ulv og gaupe i **Østfold** de siste 10 årene.

Tapene til rovvilt i Akershus skjer hovedsakelig på fritt utmarksbeite, men kan også forekomme på inngjerdede arealer. Etter 2010 er det erstattet flest sauer tatt av ulv.

Figur XX Kurvene viser sau erstattet som tapt til ulv og gaupe i **Akershus** de siste 10 årene.

Rovvilt og andre samfunnsinteresser

Rovvilt har en naturlig plass og viktig funksjon i naturen. Rovviltet som toppredatorer har stor betydning for det økologiske samspillet, der de forekommer i faste reproduserende bestander.

Økosystemtjenester

Rovvilt har en naturlig plass og viktig funksjon i naturen. Rovviltet som toppredatorer har stor betydning for det økologiske samspillet, der de forekommer i faste reproduserende bestander.

I mange områder både er - og har hjorteviltbestandene økt ut over hva beitegrunlaget på lengre sikt kan opprettholde og hvor dyrene har en god kondisjon (god helse).

Toppredatorene i et naturlig økosystem vil ta ut de byttedyrene som er tilgjengelige og enklest å ta. Det vil dermed være en overvekt av kalv og ungdyr og i noe grad syke og svake dyr i uttaket. En del av dødeligheten vil dermed være kompensatorisk og ikke additiv (i stedet for å dø av sult/sykdom vil de være tatt av rovdyr). I et større perspektiv vil rovdyr skape friskere hjorteviltbestander, og hvor de byttedyrene med best helse og tilpassinger får føre sitt arvestoff videre.

De har også en stor betydning gjennom å påvirke antallet byttedyr ved at predasjonsraten på lengre sikt vil øke i kraft med tettheten i hjorteviltbestandene. Et naturlig system vil dermed ikke ha like brå endringer i bestandstettheten av byttedyr (grunnet evt. overbeite og sykdom), som der menneskene forsøker å fylle rovdyras rolle ved å høste av overskuddet. I naturlige skogøkosystemer der «salix-artene» (beitetreslagene selje, vier, osp og rogn m.fl.), ikke blir overbeitet, men får vokse seg store - vil også en rekke andre arter (fugler, insekter og småpattedyr) være begünstiget. Man kan i Norge i dag ikke si at man har fullt ut naturlige økosystemer, men de store rovdyra har likevel betydning der de forekommer i faste reproduserende bestander.

Når det gjelder jaktbart småvilt så fører i all hovedsak ikke de store rovdyras tilstedeværelse til reduserte bestander. Tvert om kan bestanden av mellompredatorer (rev mfl.) bli noe redusert og dette kan være gunstig for småviltet.

Rovdyr og mennesker

Psykososiale forhold

Tilstedeværelse av rovvilt påvirker folk på forskjellige måter. Noen vil se på rovvilt som et positivt element i naturen og kanskje aktivt oppsøke områder med eksempelvis ulv eller bjørn i rekreasjonsøyemed, mens andre reagerer med usikkerhet eller frykt.

Individer som forårsaker skader på husdyr, eller over tid opptrer nær bebygde områder, vil få oppmerksomhet og vil kunne skape noe usikkerhet og frykt i deler av befolkningen, også blant de som ikke aktivt driver med husdyr.

De som driver med beitedyr og som enten har opplevd eller frykter angrep, er likevel i en særstilling når det gjelder psykisk belastning av de store rovdyrene. Sauebønder som bor i kommuner hvor det har vært tap av sau til ulv (>10 kadaver) i løpet av de siste 5 årene (i hovedsak utenfor ulvesonen), har også signifikant høyere grad av mentale plager enn øvrige sauebønder. Dette er vist i en nasjonal spørreundersøkelse for 1650 bønder i regi av Forskningsrådet 13.05.2020, rapport "Beiteressurs, rovdyr og lokalsamfunn".

For andre er intakt natur og tilstedeværelse av rovvilt et positivt element som kan gi rike naturopplevelser. Flere undersøkelser viser at et flertall av befolkningen er positive til store rovdyr som blant annet rapporten «Nordmenns holdninger til ulv» (Skogen og Krange, 2018). Denne viser at meningene om ulv er svært varierende, også i ulveområder.

Utmarksnæring og jakt

Det er en bekymring blant en del grunneiere, jaktrettshavere og jegere at store rovdyr påvirker utmarksnæringen negativt. Ved etablering av store rovdyr i et område vil en andel av hjorteviltet bli gjenstand for predasjon, samtidig som interessen for småviltjakt med hund ofte reduseres. Særlig gjelder dette i områder med ulv. Dette kan i sin tur gi seg utslag i reduserte inntekter for jaktrettshavere og jaktbasert utmarksnæring, samt reduserte jaktmuligheter for jegerne. For annen opplevelsesbasert turisme er bildet mer tvetydig og enkelte aktører forventer en økt etterspørsel som følge av etablering av rovvilt.

For eiere av skog og annen utmarkseiendom utgjør jakt en del av inntektsgrunnlaget både i form av rettighetsbaserte inntekter (jaktutbytte, inntekter fra utleie, mm) og inntekter fra tjenester knyttet til jaktutleie. Ulvebestandens virkning på jaktutøvelse og inntekter fra jakt, vil være betydelig større i områder med etablerte ulverevir. Påvirkning på selve utbyttet i form av felte dyr, vil likevel variere noe ut fra revirets størrelse, tetthet av byttedyr, antall ulver i revirer, tetthet av revir mv. I rapporten Elg i ulverevir (Høgskolen i Innlandet mfl. 2019), ble det årlige predasjonstrykket beregnet til i gjennomsnitt 7 – 8% av elgbestanden, målt som antall elg etter kalving. Motsvarende var jakttrykket beregnet til gjennomsnittlig 15 – 19% av elgbestanden. Det betyr at i gjennomsnitt går om lag 1/3 av tilveksten i elgbestanden i et ulverevir til predasjon fra ulv, mens 2/3 til uttak gjennom jakt. Undersøkelsen viser imidlertid at ulvens områdebruk innenfor revirene er ujevn, med tilhørende ujevnt predasjonstrykk. Det betyr at de jaktterrengene som ligger i den delen av ulvereviret som er mye brukt vil ha et høyere predasjonstrykk, og dermed oppleve en høyere belastning av ulvereviret i form av redusert jaktutbytte. Der revirene ligger relativt tett, vil den samlede belastningen på hjorteviltbestandene kunne øke. Jegere og rettighetshavere kan til en viss grad kompensere for tilstedeværelse av ulv gjennom å endre jaktform og høstingsstrategi i elgforvaltningen.

Elgbestanden har imidlertid hatt en kraftig økning i etterkrigstida, og i enkelte områder har bestanden over år vært høyere enn det beiteressursene tåler. På bakgrunn av dette har det i enkelte kommuner vært høy avskyting for å regulere ned bestanden.

Når det gjelder småviltjakt, fører ikke ulvens tilstedeværelse til reduserte bestander av småvilt. Tvert om kan bestanden av mellompredatorer (rev mfl.) bli noe redusert og dette kan være gunstig for småviltet. Men en konflikt kan blant annet være knyttet til tapte inntekter fra utleie av jakt fordi jegerne velger andre områder å jakte i. Dette eksempelvis for å kunne benytte seg av løs hund, uten risiko for ulveangrep. En undersøkelse fra Høgskolen i Innlandet fra 2019 (Pedersen m.fl.) har vist at inntekter fra småviltjakt øker i takt med avstand fra ulverevir.

I Norge har mange hunder blitt skadd eller drept av ulv. De aller fleste hundene er tapt i områder der ulv hevder revir. Det er hovedsakelig losende hunder som elghunder og harehunder som er dokumentert tatt av ulv. Mellom 1998 og 2020 ble det dokumentert tatt 74 hunder av ulv i rovviltregion 4. Den årlige variasjonen var fra 0 til 7 hunder og med et snitt på 3,22.

Skader på hund kan forebygges ved å jakte uten hund, eller med bandhund i områder med kjent ulveforekomst og der jaktformen tillater det. En del hundeeiere går også til innkjøp av rovviltavvisende vester. Lokalt er det ulike tradisjoner for bruk av løshund og bandhund på elgjakt. Selv om det er muligheter for jegerne å tilpasse seg, kan bortfallet av slike tradisjonelle jaktformer være konfliktfylt. Jakt og friluftsliv er for mange en viktig årsak til å bo i distriktene.

Mål for forvaltningen

Rovviltnemnda ønsker å ha følgende målsetting for nemndas arbeid:

- Rovviltnemnda vil søke å oppfylle de til enhver tid gjeldende bestandsmål, regler og sentralt fastsatte føringer for forvaltningen.
- Rovviltnemnda ønsker at belastningen for landbruket blir lavest mulig.
- Rovviltnemnda i region 4 ønsker å ha en normalisert, konfliktdependende og forutsigbar forvaltning av rovvilt.
- Rovviltnemnda ønsker også å redusere potensialet for konflikter med andre grupper.

Strategier og tiltak

Overordnede strategier

Roviltnemndas mål for rovviltforvaltningen (kap. 6) søkes løst gjennom;

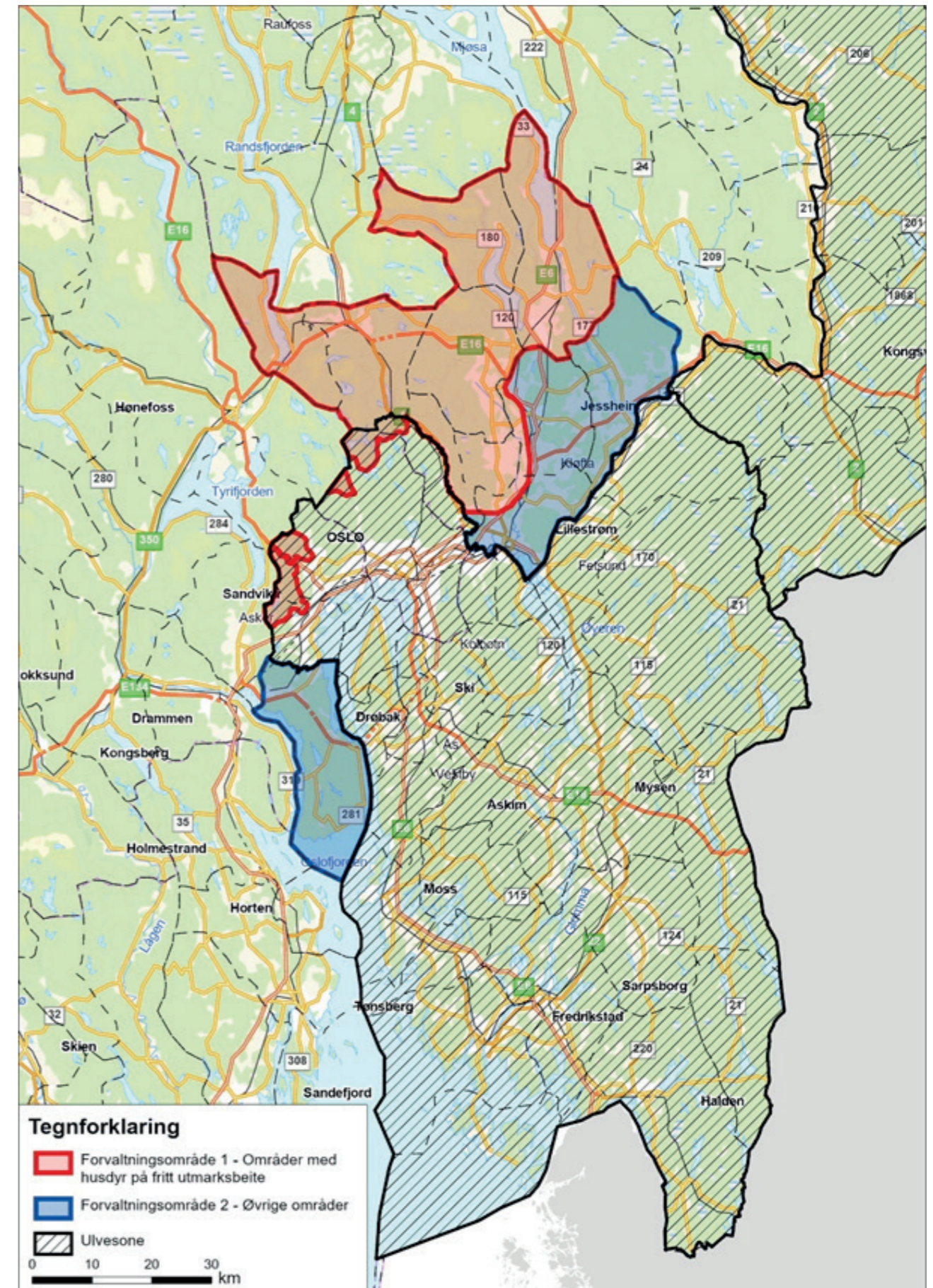
1. En geografisk differensiering som innebærer et best mulig skille mellom beitedyr og faste forekomster av rovvilt
2. En langsiktig og strategisk bruk av økonomiske virkemidler for å;
 - a. redusere risikoen for skader
 - b. tilby hensiktsmessige tiltak når skader har oppstått
 - c. dele og alminneliggjøre kunnskap om rovvilt og adferd
 - d. bedre kunnskapsgrunnlaget der dette er hensiktsmessig
3. Aktiv forvaltning gjennom lisens- og eventuelt kvotejakt og rask vurdering av betingede skadefellingstillatelser ved høyt skadepotensiale
4. Høy grad av tilgjengelighet gjennom beitesesongen og under kvote- og lisensjakt
5. Tett dialog med berørte parter

Geografisk differensiering og forvaltningsområder

I følge [St.meld. nr.15](#) (2003-2004), *Rovvilt i norsk natur*, og [forskrift om forvaltning av rovvilt](#), skal rovviltnemnda i den enkelte region legge vekt på en langsiktig geografisk differensiering som innebærer et best mulig skille mellom beitedyr og faste forekomster av rovvilt basert på avveining av de kryssende hensyn som skal ivaretas. For ulv er et slikt forvaltningsområde allerede bestemt på nasjonalt nivå og innebærer at ulven skal prioriteres innenfor dette området. I forvaltningen av de andre rovviltartene er det opp til rovviltnemndene å bestemme hvilke områder hvor det skal være ulike forvaltningsregimer. Det innebærer at forskjellige interesser, som hensynet til beitedyr, utmarksnæring og rovvilt, prioriteres ulikt innen geografisk avgrensede områder.

I Norge vil vi med dagens vedtatte bestandsmål og vår geografiske nærhet til Sverige ikke kunne ha helt rovviltfrie områder. Rovviltet vil naturlig nok bevege seg på kryss og tvers av de administrative grensene. Geografisk differensiering innebærer at man målretter virkemidlene og gjennom dette forsøker å redusere skadene på husdyr og tamrein. Inndeling i prioriterte beiteområder og prioriterte rovviltområder med ulik virkemiddelbruk tar utgangspunkt i hvor en fortrinnsvis ønsker og kan oppnå yngling av rovvilt i henhold til bestandsmålene, og hvor man finner de viktigste beiteområdene.

Følgende kart viser de ulike forvaltningsområdene i regionen:

Forvaltningsområde 1 - Områder med husdyr på fritt utmarksbeite

Disse områdene har et stort antall beitedyr, få effektive forebyggende virkemidler og kan potensielt få store tap av husdyr til rovvilt. Det er i hovedsak sau og noe storfe som beiter i utmark. Årlig slippes omkring 14 500 sauer og over 1000 storfe. Med unntak av Bærum og deler av Asker kommune hvor det er husdyr på utmarksbeite vest for E16, ligger disse utmarksbeiteområdene utenfor ulvesonen.

Skadepotensialet vurderes som svært høyt i disse områdene kontra områder med sau på inngjerdet innmarksbeite.

Strategier i forvaltningsområde 1

Innenfor dette forvaltningsområdet skal beitedyra prioriteres og rovvilttrykket reduseres.

Økonomiske virkemidler:

- Området prioriteres i forhold til bruk av beredskapsmidler.
- Ekstraordinært tilsyn ved akutt skade
- Akutt sanking ved større skadesituasjoner
- Tidlig sanking ved større skadesituasjoner seint i beitesesongen
- Området er lavere prioritert ved tildeling av midler til forebyggende tiltak på grunn av at det er vanskelig å gjennomføre effektive forebyggende tiltak i områder med husdyr på utmarksbeite.

Uttak av rovvilt

- Lav terskel for innvilgelse av skadefellingstillatelse i forhold til alle arter.
- Det vil normalt åpnes for lisensjakt på ulv for de områdene som ligger utenfor ulvesonen.
- Ved et bestandsnivå som kan forsvare høsting, skal kvotejakt på gaupe skal være et aktivt virkemiddel for å redusere bestanden i forvaltningsområde 1.

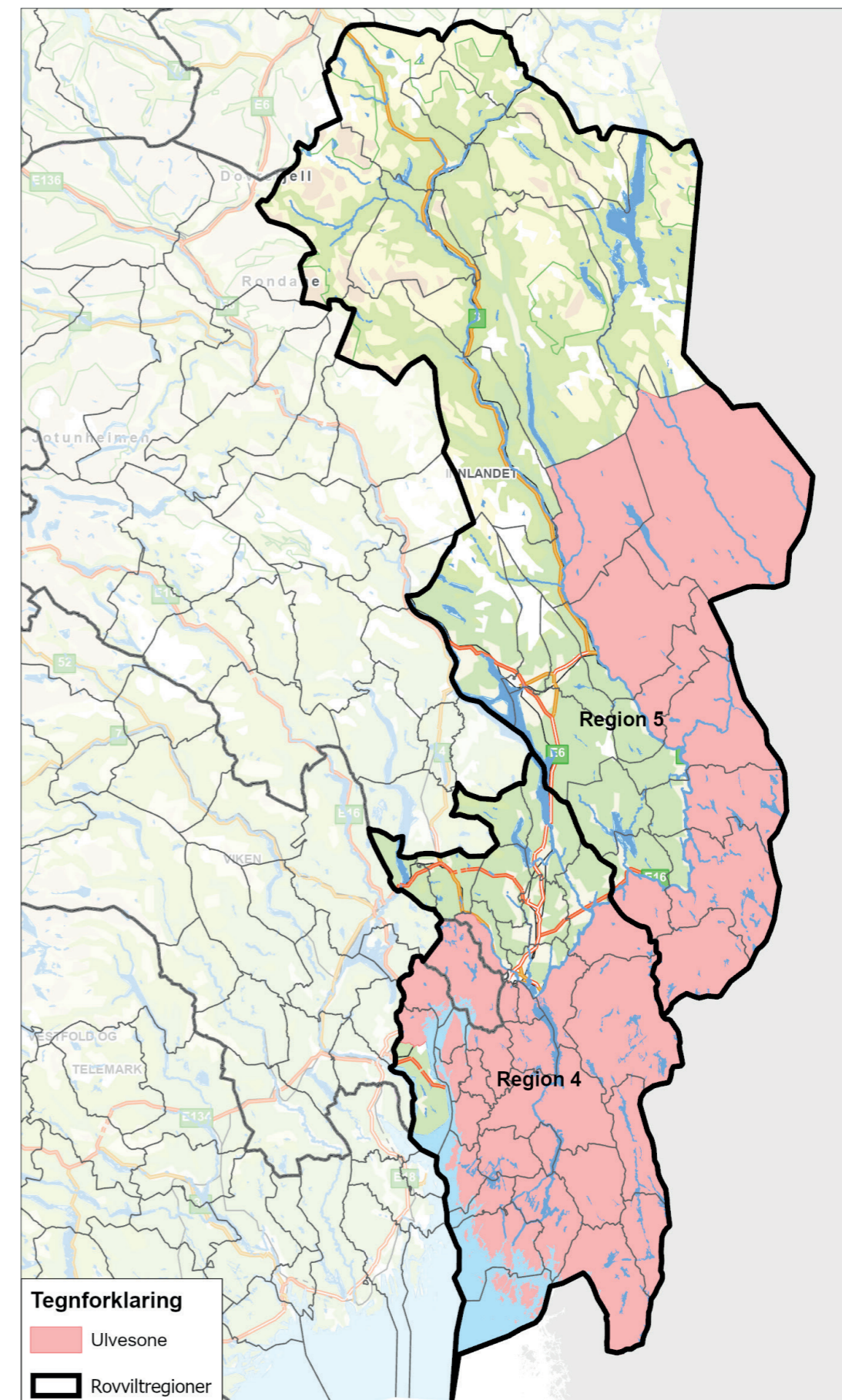
Forvaltningsområde 2 - Romerikssletta og Hurumlandet

Ullensaker kommune og deler av kommunene Nes og Lillestrøm, heretter omtalt som Romerikssletta, er utenfor ulvesonen. På Romerikssletta er det ikke husdyr på fritt utmarksbeite, men omkring 3 500 sau og 4 500 storfe på inngjerdede beiter i utmark (raviner) og innmark. I Asker kommune sør for ulvesonen (Hurumlandet) er det husdyr, men ikke på fritt utmarksbeite.

Romerikssletta sidestilles med ulvesonen når det gjelder disponering av økonomiske virkemidler.

Det settes ikke spesielle føringer for disponering av økonomiske virkemidler for Hurumlandet, men dette vurderes fra sak til sak.

Ulvesonen

Gjeldende forvaltningsområde for ynglende ulv ble fastsatt av Stortinget i 2016, Meld. St. 21 (2015-2016) Ulv i norsk natur. Området er avgrenset av de tidligere fylkene Østfold, Oslo, Akershus med unntak av området vest for Glomma og nord for Nitelva og Hedmark med unntak området vest og nord for Glomma samt kommunene Stor-Elvdal, Rendalen, Engerdal, Folldal, Alvdal, Tynset, Tolga og Os.

Strategier i ulvesonen

Innenfor forvaltningsområdet skal rovviltet få utvikle seg mer naturlig i forhold til byttedyrtilgang og gode leveområder. Ynglende ulv skal få etablere seg innenfor forvaltningsområdet så lenge bestanden ligger innenfor fastsatte bestandsmål.

Økonomiske virkemidler:

- Området er prioritert ved tildeling av midler til forebyggende tiltak.
- Ekstraordinært tilsyn ved akutt skade.
- Det skal innenfor forvaltningsområdet jobbes mot et permanent skille mellom rovdyr og beitedyr med rovdyrbeskyttende gjerder for alle rovdyrutsatte besetninger.
- Ved akutte skader prioriteres permanente sikringstiltak som rovdyrbeskyttende gjerder.
- Området er prioritert ved tildeling av midler til konfliktdependende tiltak.

Uttak av rovvilt

- Ved et bestandsnivå som kan forsvare høsting, skal kvotejakt på gaupe tillates, men med en lavere kvote i forhold til arealet enn i forvaltningsområde 1.
- Lisensfelling av ulv kan brukes som et virkemiddel til å regulere bestanden når den er høyere enn fastsatt bestandsmål og de rettslige vilkårene tillater dette.
- Høy terskel for å innvilge skadefelling på ulv.
- Skadefelling av gaupe kan gjennomføres for å ta ut individer som gjentatte ganger gjør skade.

Prioriteringskriterier økonomiske virkemidler

Det vil noen år være behov for å ha kriterier som ytterligere prioriterer søknadene innenfor de til enhver tid gjeldende økonomiske rammer. Sekretariatet vil i forbindelse med det årlige møtet hvor nemnda fordeler årets midler på ulike tilskuddsposter, legge frem forslag til prioriteringskriterier innenfor hver tilskuddspost. Nemnda vil dermed kunne justere eller endre kriteriene for vurdering av søknader samtidig som man setter årets budsjett.

Samordning av økonomiske virkemidler

Forvaltningsplanen skal også gi anbefalinger om bruken av landbrukspolitiske og reindriftspolitiske virkemidler for å bidra til en samordnet virkemiddelbruk og reduserte tap og konflikter. Dette er nedfelt i rovviltforskriften. En langsiktig, samordnet og målrettet strategi for tilpasninger innenfor regionen skal gradvis gi lavere tap og konflikter grunnet rovvilt.

Det finnes en rekke økonomiske virkemidler innen Landbruks- og matdepartementets og Klima- og miljødepartementets budsjett som direkte eller indirekte har relasjon til problematikken rovvilt/husdyr. Landbruksforvaltningens virkemiddelsystem er imidlertid i hovedsak utformet for å fremme nasjonale og regionale mål i landbrukspolitikken, og i mindre grad innrettet på utfordringer som følge av rovvilt. Effekten av en samordning er avhengig av gode økonomiske rammer og øremerkede midler. Samordning av virkemidlene må ikke gå på bekostning av andre prioriterte satsinger innen landbruket.

Rovviltnemnda gir følgende anbefalinger:

• Regionale miljøtilskudd i jordbruket (RMP)

Tilskuddet forvaltes av kommunene. Hvert fylke har sine regionale miljøtilskudd og regionale miljøkrav for jordbruket med egen veileder og forskrift. Tilskudd fra denne ordningen bør nyttes slik at beitebruken i inn- og utmark tar hensyn til den aktuelle rovviltsituasjonen (differensiert forvaltning) og gir økt mulighet for et effektivt tilsyn, bedre dokumentasjon av tapsårsaker og igangsetting av tiltak. Dette vil også bidra til et rasjonelt beitebruk og et variert kulturlandskap.

Til organiserte beitelag kan det gis tilskudd til drift gjennom RMP. Godt organisert beitebruk er i seg selv tapsreducerende og legger til rette for best mulig bruk av innsatte midler. Ordningen med Organisert beitebruk (OBB) bør derfor opprettholdes, utvikles og stimulere til økt oppslutning. Nemnda oppfordrer statsforvalterne til å omtale utfordringene knyttet til rovvilt og beitedyr i utmark i sine respektive RMP-veiledere.

• Tilskudd til tiltak i beiteområder

Tilskuddet forvaltes av kommunene. Formålet med tilskuddet er å legge til rette for best mulig utnyttelse av beite i utmark, redusere tap av dyr på utmarksbeite og fremme fellestiltak i beiteområdene. Søknader om tilskudd til tiltak som omfatter hele beite- og sankelag med høye tap til rovvilt, bør bli prioritert. Målsettingen er å sette inn tiltak der utfordringene er størst og der det kan forventes å gi størst effekt.

For enkelte typer investeringer i beiteområder, for eksempel elektronisk overvåking, kan det være aktuelt med tilskudd både fra FKT-midler og tilskudd til tiltak i beiteområder. Her er det snakk om stor grad av felles mål og nytte. Nemnda mener derfor at Statsforvalteren i disse tilfellene avklarer grensegang og praktiske rutiner for koordinering av de to ordningene.

Ordningen åpner også for at det kan gis tilskudd til planleggings- og tilretteleggingsprosjekter som retter seg mot organisering og tilrettelegging av utmarksbeitene for god og effektiv beitebruk. Dette kan blant annet omfatte utarbeidelse av for eksempel beitebruks- og beredskapsplaner og tidsbegrenset utprøving av nytt utstyr som kan bidra til effektiv og god beitebruk. Nemnda anbefaler utarbeidelse av beredskapsplaner knyttet til potensielle rovviltsituasjoner.

- Regionale tilretteleggingsmidler (RT-midlene) i landbruket

Tilskuddet forvaltes av fylkeskommunene. Hensyn til rovviltsituasjonen og den differensierte forvaltningen det legges opp til i rovviltforvaltningen, bør legges til grunn ved forvaltningen av ordningen. I områder med stort tapspotensiale til rovvilt, mener nemnda det bør stilles krav om at det finnes tilfredsstillende forebyggende tiltak for at offentlig finansiering skal være aktuelt.

- Spesielle miljøtiltak i landbruket (SMIL)

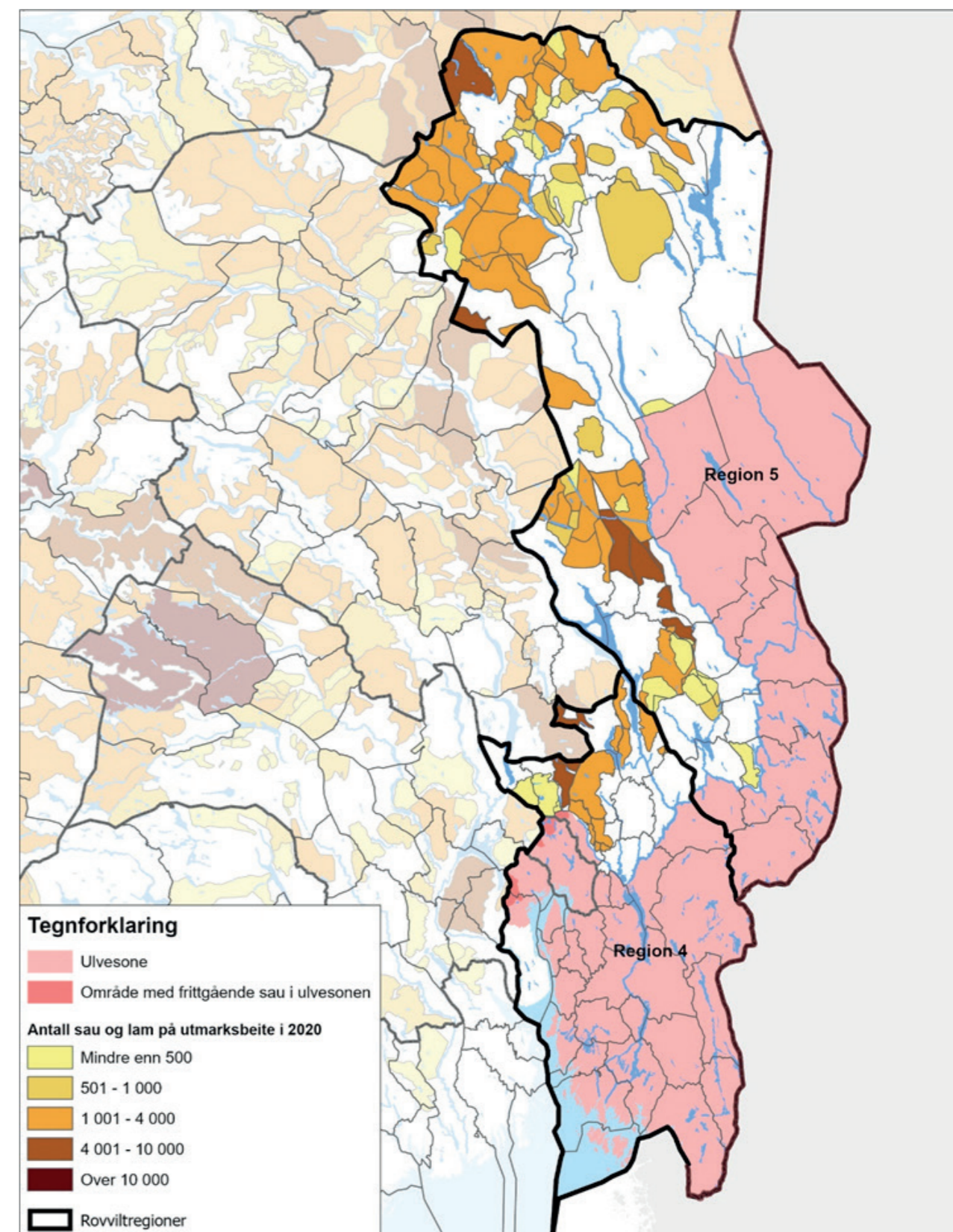
Tilskuddet forvaltes av kommunene. Tiltaket kan i enkelte tilfeller samordnes med midler til forebyggende tiltak mot rovviltskader, ved for eksempel tilskudd til rovdyravvisende gjerder eller inngjerding av beitemark til bruk ved tidlig sanking eller forsinket slipp. Nemnda anbefaler statsforvalterne å ha en god dialog med kommunene om bruken av disse midlene i rovviltutsatte kommuner spesielt.

- Tilskuddsordning for kommuner med ulverevir

I 2017 etablerte Klima- og miljødepartementet (KLD) en egen tilskuddsordning med formål om å dempe konflikter i kommuner med ulverevir i kommune Hedmark, Akershus og Østfold. Midlene bevilges årlig av Stortinget over statsbudsjettets kapittel 1420 post 65. I perioden 2017-2019 er det gitt totalt 60 millioner kroner i tilskudd over denne posten. Flertallet av kommunene som har vært søknadsberettiget, har kunnet søke alle tre år. Av disse kommunene ligger fem i Østfold, fem i Akershus og de resterende 11 kommunene i Hedmark.

Midlene fordeles likt til alle søknadsberettigede kommuner, som har søkt innen fristen, til prosjekter innenfor rammene for ordningen. Formålet med ordningen er svært bredt definert, men effekten av tiltakene er vanskelig å måle. Kommunene velger selv hvilke tiltak de gir tilskudd, og ordningen kan utløse tiltak som ellers ikke ville blitt gjennomført. På oppdrag fra Miljødirektoratet ble ordningen evaluert i 2020 [Rapport om evaluering av ordningen](#). Rapporten gir anbefalinger om bedre måloppnåelse, bedre forvaltning og hvordan vi kan måle effekter.

Forvaltning av ulv, felles retningslinjer mellom region 4. og 5. (Hedmark)

Ulvesone og beitebruk

Lisensfelling av ulv

Lisensfelling er hovedvirkemiddelet for å forvalte ulvebestanden. Følgende felles strategier for forvaltning av ulv i region 4 og 5 legges til grunn;

- Lisensfelling av ulv kan iverksettes når data fra overvåkingsprogrammet viser at bestanden ligger over bestandsmålet og de rettslige vilkårene tillater det.
- Terskelen for å tillate felling vil i henhold til prinsippet om differensiert forvaltning være høyere innenfor enn utenfor ulvesona.
- Lisensfelling innenfor ulvesona vil normalt være rettet mot etablerte revir og med mål om å ta ut hele reviret.
- Dersom det er påvist individ med særlig viktig genotype (immigrant eller F1) skal det gjennomføres tiltak for å hindre eller redusere risikoen for felling
- Uttak av grenserevir skal skje etter dialog med svenske myndigheter der man skal søke om å komme til enighet.

Kommunikasjon og nemndsarbeid

Roviltnemndene i region 4 og 5 skal møtes så ofte det er nødvendig for å fatte vedtak, diskutere strategiene for forvaltning av ulv og for å utveksle informasjon. Roviltnemndene veksler på å være vertskap og ha møteledelse. Møteleder har dobbeltstemme ved stemmelikhet. Det bør også veksles slik at nemndene ikke har ledelse på samme type vedtak over år. Statsforvalteren i de ulike regionene skal gjensidig informere hverandre om iverksetting av skadefellingstillatelse på ulv.

Kunnskapsbehov

Kunnskapsnivået er generelt godt når det gjelder bestandsdata for rowilt og beitebruk i regionen.

Det er likevel fortsatt behov for å øke kunnskapsgrunnlaget om tapsårsaker i enkelte beiteområder. Dette kan løses gjennom dødsvarslerprosjekt på beitedyr, bruk av kadaverhunder og utvidet overvåking av rowilt for eksempel ved bruk av viltkamera. Nemnda ønsker å prioritere gode prosjekter som bidrar til å tette disse kunnskapshullene.

STATSFORVALTEREN I OSLO OG VIKEN

Postboks 325, 1502 Moss | sfovpost@statsforvalteren.no | www.statsforvalteren.no/ov

